

OTDK-DOLGOZAT

2015

ÚTON A BANKUNIÓ FELÉ?!
EGYSÉGES EURÓPAI BANKFELÜGYELET ÉS BETÉTBIZTOSÍTÁS
A HAZAI BETÉTBIZTOSÍTÁSI RENDSZER KÁRTALANÍTÁSI TEVÉKENYSÉGE

ON THE WAY TO THE UNION OF BANKS? A UNIFORMED WATCHDOG
TO CONTROL EUROPEAN BANKS AND DEPOSIT GUARANTEE
REIMBURSEMENT PROCESSES OF THE HUNGARIAN DEPOSIT
GUARANTEE SYSTEM

Kézirat lezárása:
2013. október 28.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS	2
2.	BANKSZABÁLYOZÁS.....	3
3.	A BÁZELI BANKSZABÁLYOZÁS BEMUTATÁSA	7
4.	MI IS AZ A BANKUNIO?	12
4.1	EGYSÉGES BANKFELÜGYELETI MECHANIZMUS.....	15
4.2.	EGYSÉGES SZANÁLÁSI RENDSZER	16
4.3	EGYSÉGES BETÉTBIZTOSÍTÁSI ALAP („PÁNEURÓPAI BETÉTBIZTOSÍTÁS”)	18
5.	BANKUNIO „FORGATÓKÖNYV”.....	22
6.	ÚJ PÉNZÜGYI FELÜGYELETI RENDSZEREK AZ EURÓPAI UNIÓBAN.....	27
7.	RENDSZERKOCKÁZAT A BANKSZEKTORBAN.....	32
8.	A BETÉTBIZTOSÍTÁS GYAKORLATA MAGYARORSZÁGON.....	40
8.1	A szövetkezeti hitelintézetek jelentősége Magyarországon.....	40
8.2.	A Jógazda Szövetkezeti Takarékpénztár valamint a Soltvadkert és Vidéke Takarékszövetkezet kártalanítási eljárása	43
8.2.1.	A Jógazda Szövetkezeti Takarékpénztár kártalanítási folyamata.....	43
8.2.2.	A Soltvadkert és Vidéke Takarékszövetkezet kártalanítási folyamata.....	45
8.3.	A bemutatott takarékszövetkezetek kártalanításának összehasonlítása	46
8.4.	A kártalanított takarékszövetkezetek esetén számítható mutatók, a kártalanítási folyamat elemzése	50
8.4.1.	Fedezettség.....	50
8.4.2.	100 ezer euró feletti és nem biztosított betétek aránya a teljes betétállományhoz képest	52
8.4.3.	Megtérülés.....	53
8.4.4.	Hatékonyság	53
8.4.5.	Kártalanításra fizetett összeg/Teljes biztosított betétösszeg.....	53
9.	ÖSSZEFOGLALÁS.....	54
9.1.	A nemzetközi pénzügyi válság által felszínre hozott problémák	55
9.2.	Az Európai Unió lépései a válság által felszínre hozott problémák megoldására.....	58
	IRODALOMJEGYZÉK.....	61
	MELLÉKLETEK.....	I
1.	sz. melléklet: Rövidítések jegyzéke	II
2.	sz. melléklet: A világ 100 legnagyobb bankjának rangsora 2012.	IV

TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. táblázat: A makro-és mikroprudenciális szabályozás jellemzői, 2003.....	5
2. táblázat: A bankok legfontosabb tőkeelemei.....	8
3. táblázat: A banki minimumtőke összetételének változása a Bázeli III bevezetésével ...	11
4. táblázat: Európán belül a betétbiztosítás felső értékhatárának alakulása	21
5. táblázat: A 29 nemzetközi szinten rendszerkockázatot jelentő bank többlettőke szükséglete a BCSB elemzése szerint	34
6. táblázat: Az Európai Unió 10 legnagyobb bankja, 2011	38
7. táblázat: A felszámolás alá került takarékszövetkezetek kártalanítása, 2012	41
8. táblázat: Az OBA által biztosított megtakarítások betétosztályonkénti megoszlása.....	42
9. táblázat: A Jógazda valamint a Soltvadkert Takarékszövetkezetek kártalanításával kapcsolatos adatok összehasonlítása	47
10. táblázat: Érdekességek a kártalanított betétesekkel kapcsolatban	48
11. táblázat: A kártalanítás menete a vizsgált takarékszövetkezeteknél	49
12. táblázat: A hitelintézeteknél elhelyezett megtakarítások alakulása.....	50

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: A bankunió pillérei	13
2. ábra: A bankunió pillérei 2	14
3. ábra: A bankunió intézményi felépítése	23
4. ábra: Az európai pénzügyi felügyelet rendszerének felépítése	30
5. ábra: Bankok kötelezettségállományának aránya az euró zóna és anyaországának GDP-jéhez viszonyítva	36
6. ábra: A világ 100 legnagyobb bankjának tőkéje 2012-ben (ezermilliárd \$)	37
7. ábra: A világ 100 legnagyobb bankjának területi megoszlása 2012-ben (db).....	38
8. ábra: Az OBA kártalanítási kötelezettségének alakulása	51
9. ábra: Az OBA fedezettségi mutatójának alakulása %-ban	51
10. ábra: A 100.000 euró feletti és nem biztosított betétek aránya a teljes betétállományhoz képest 2007-ben az Európai Unióban (%)	52

„A pénzügyi válság nagyon sokba került az adófizetőknek. Megfelelő eszközöket kell adnunk az állami hatóságok kezébe ahhoz, hogy kezelni tudják a jövő bankválságait. Másikülönben újfent az állampolgárokra marad majd a számla kifizetése, miközben a kimentett bankok a korábbiak szerint folytathatják tevékenységüket, tudván azt, hogy úgylis újból kimentik majd őket.”

Michel Barnier

az Európai Unió belső piacért és szolgáltatásokért felelős biztosa

1. BEVEZETÉS

Dolgozatomban az uniós banki szabályozás kereteit, a bázeli tőkeszabályokat szeretném röviden bemutatni, majd azt a folyamatot, amely a jelenlegi helyzet kialakulásáért felelős, illetve hol tartanak most az események az uniós banki felügyelet kialakításával kapcsolatban. Az új rendszer kulcsfontosságú eleme a betétbiztosítási rendszer, amelynek egységsítésével hatékonyabb eljárási módszert szeretnének kialakítani az unióban. A dolgozat elemzés részénél ezért is térek ki részletesen a hazai szabályozásra, illetve a közelmúlt két takarékszövetkezetének kártalanítási folyamatára, hiszen a betétesek védelme nagyban hozzájárul az ország pénzügyi stabilitásának biztosításához.

A válság megmutatta, hogy a bankok tevékenysége jelentősen átnyúlik az országhatárokon, globális ellenőrzésük viszont hiányos. Minél magasabb a kockázatok szintje a gazdasági életben, annál magasabb reálgazdasági költségek árán tud alkalmazkodni a bankrendszer a kialakult sokkokhoz (Banai et al., 2010, p.129). A 2008-ban történt események hatására az Európai Unió belátta, hogy a tagállamok önállóan nem képesek megfelelően kézben tartani a fennálló bankfelügyeleti rendszert, egy újfajta összefogásra van szükség. A tőke szabad áramlása miatt a belső piac és az egyes tagállamok egyaránt ki voltak téve az Egyesült Államokból érkező pénzügyi fertőzésnek. Az egyre komplexebbé váló bankrendszert a klasszikus jegybanki szabályozás mellett egyre inkább szabályozzák a nemzetközi pénzügyi intézmények (IMF, Világbank), regionális intézmények (EKB) és a hitelminősítők.

A bankunió fogalma néhány évvel ezelőtt merült fel az Európai Bizottság szóhasználatában. Az egyik fő motiváció az Európai Stabilitási Mechanizmus (ESM)¹ kiterjesztése volt, hogy a rendszert ne csak bajba került tagállamok, hanem közvetlenül bankok megsegítésére is használni lehessen. A 2012 nyarán kitűzött határidőkön már akkor látni lehetett, hogy reálisan nem teljesíthetők. Az eredeti terv szerint az új felügyeletnek 2013 elejére fel kellett volna állnia és 2014 márciusában megkezdte volna a működését. Ha valóban meg is alakul a felügyelet a jelenleg tervezett időpontra, kérdéses, mennyi időre lesz szüksége, amíg valóban hatékonyan fel tud lépni az uniós országok banki szabályozásában. Mivel a szabályok többségét fokozatosan, türelmi idővel vezetik be, a folyamat akár évekig is eltarthat.

¹ A rövidítések jegyzékét az 1. számú melléklet tartalmazza.

Kérdés, hogyan fog alakulni a következő években a gazdasági környezet. Egyesek szerint Európát elkerüli a „W” alakú válság és fellendülés következik, mások szerint az uniónak még komoly problémákkal kell szembenéznie az elkövetkező 10 évben. Előrejelzések szerint a nem teljesítő hitelek aránya az eurózónában elérheti a 7,5 %-ot 2013 végéig, 2017-re viszont 4,3 %-ra csökkenhet ez a szám. A bankok mérlegfőösszege mintegy 1500 milliárd euróval is csökkenhet, 2014-től azonban már lassú javulás kezdődhet. Baljós előjelnek minősül a dél-európai országok súlyos adósságállománya, bankrendszerük instabilitása, illetve a közelmúltban történt ciprusi események. A jelenlegi helyzetben az eurózona bankjainak egy jelentős része továbbra is a hatékonyság növelésére koncentrál, rövidtávú költségcsökkentési és mérlegjavító intézkedéseket hajt végre.

A témán belül fontosnak tartottam kiemelni, mint a bankunió egyik legfontosabb eleme, a betétbiztosítás rendszert, ezért ezzel részletesebben is foglalkoztam és kitértem az Országos Betétbiztosítási Alap tevékenységére is.

Bárhogy is lesz, a lépések biztatók. Nagyon fontos, hogy a bankrendszerbe vetett bizalmat visszaállítsák. A bizalom azért is fontos, mert az ügyfelek által elhelyezett pénzek felett a bank rendelkezik. A betétes csak akkor fekteti be pénzét, ha biztos lehet benne, hogy a lejáratidő végén azt, a kamattal együtt vissza fogja kapni. Az Európai Unió keretein belül tett intézkedések, az új felügyeleti rendszer működésének hatékonysága nagyban függ attól, hogy a különböző szervezeti szintek a jövőben hogyan tudnak együttműködni.

Dolgozatomban választ fogok adni a dolgozat címére és a következő kérdésekre. Valóban úton vagyunk a bankunió felé? És ha igen melyek voltak az intézkedések eddigi állomásai, még milyen feladatok állnak a döntéshozók előtt? Mi is valójában a bankunió célja, melyek lesznek várható hatásai (előnyei-hátrányai) a csatlakozni kívánó vagy attól távol maradó tagállamokra nézve? A minden embert érintő betétbiztosítási rendszer milyen irányú átalakítására lesz szükség a jövőben, hogy visszanyerje az emberek bizalmát?

Az általam készített TDK-dolgozat 2013 őszén került bemutatásra, a kéziratot 2013. október 28-án zártam le. Az OTDK szabályai szerint, ezt követően, újabb módosítások nem tehetők, ezért a dolgozat a 2013 ősz után elérhető információkat nem tartalmazhatja.

2. BANKSZABÁLYOZÁS

A különböző pénzügyi intézmények, így a bankok, biztosítók, intézményi befektetők, szoros kapcsolatban állnak egymással. A bankok a különböző fizetési rendszereken keresztül, például az intézményi befektetők számára kibocsátott értékpapírokon keresztül kerülnek közel a pénzügyi élet többi szereplőjéhez. Ha egy bankban likviditási problémák jelentkeznek és később inszolvenssé válik, akkor rajta keresztül érintve lesz valamennyi vele kapcsolatban álló intézmény. Ezt hívják fertőzési hatásnak, amikor a probléma az egész pénzügyi rendszerben komoly válságot okoz. Ez a negatív hatás érintheti a gazdaság egészét, vagyis szükséges, hogy a pénzügyi intézményekre a hagyományos vállalkozásoknál jóval szigorúbb szabályok vonatkozzanak.

Az Unió szabályozásában irányelvek (directive) és rendeletek (regulation) találhatók. Az irányelveket a tagállamoknak át kell ültetniük a jogrendjükbe, míg a rendeletek kötelezően érvényesek valamennyi országra. A minimum harmonizáció azt jelenti, hogy az uniós irányelvet a tagállamoknak úgy kell átültetniük jogrendjükbe, hogy legalább olyan szigorú legyen a szabályozásuk, mint amit az irányelv előír. A maximum harmonizáció azt jelenti, hogy a nemzeti szabályozás az adott irányelvnél szigorúbb szabályokat nem alkalmazhat, így a maximum harmonizációs irányelv a rendelettel azonos természetű.

Az unión belül a bankok szabályozása eddig két részre oszlott:

- a nemzeti hatóságok szabályozó szintje, amely minden országban a nemzeti sajátosságoknak megfelelően szabályozza a pénzintézetek működését, valamint
- az Európai Unió direktívái, amelyek kötelező erejűek, de a nemzeti sajátosságoknak megfelelően ültetik át az országok saját jogrendjükbe.

Az egységes szabálykönyv (*Single Rulebook*) ezen a megosztottságon próbál változtatni azzal, hogy minden tagállamban egységes szabályokat ír elő, az előbbieken említett rendeletek, valamint az Európai Bankfelügyeleti Hatóság (EBA) által kiadott sztenderdek alkalmazásával.

A bankokra vonatkozó szabályozás két csoportját lehet megkülönböztetni:

- Az állami szabályozás alatt kell érteni a betétbiztosítást és a jegybankoknak a kereskedelmi bankok számára adható végső hitelnnyújtási funkcióját. Ezen belül a betétbiztosítás célja a betétesek védelme, a bankokkal szembeni bizalom

biztosítása, ezáltal az ország pénzügyi stabilitásának védelme. Erre azért van szükség, mert a bankban a pénzt elhelyező ügyfél és az intézmény között egyfajta információs asszimetria áll fenn. A betétes pénzt szívesebben fekteti kockázatos eszközökbe, ha tudja, hogy a betétbiztosítási rendszeren keresztül pénze védve van.²

A másik funkció a jegybank végső hitelező (*Lender of Last Resort LoLR*) szerepe. A jegybank a fizetéseképtelen bankoknak hitelt nyújthat, annak érdekében, hogy így az egész bankrendszer stabilitását megőrizze. Itt felmerül az az erkölcsi kockázat, hogy a nagyobb bankok bátran vállalnak kockázatosabb ügyleteket, mert biztosak abban, hogy a jegybank segítséget fog nekik nyújtani, ha bajba jutnak. Ezért különböző feltételeknek kell teljesülnie ahhoz, hogy a bankok kaphassanak ilyen hitelt. Például csak illikvid bankok kaphatnak LoLR hitelt, amelynek ára a piacinál magasabb.

- A *prudenciális szabályozás* alkotja a másik csoportot. Célja, hogy a bank megőrizze hosszú távú fizetőképességét (szolvenciáját).

Mishkin a prudenciális szabályozás 8 típusát különbözteti meg:

- egyes eszközök tartására és tevékenységére vonatkozó korlátozások
- a banktevékenység egyéb pénzügyi tevékenységektől való elkülönülése
- versenykorlátok
- tőkeszabályok
- a betétbiztosítás kockázati alapú árazása
- nyilvánosságra hozatali előírások
- engedélyezési előírások
- a szabályozói előírásoknak való megfelelés folyamatos ellenőrzése.³

A legtöbb szabály az utóbbi években vesztett jelentőségéből a pénzügyi piacok liberalizációja, a globalizáció, az Európai Unió belüli szabad tőkeáramlás hatására. 1999-ben az Egyesült Államokban a *Glass–Steagall-törvény* megszűnt, amely lényegében eltörölte a felsorolás második pontjában levő korlátozást. Ez azt jelentette, hogy korábban a befektetési bankok a vállalatok hosszú távú finanszírozásával foglalkoztak, a kereskedelmi bankok pedig a rövid távú finanszírozás feladatát látták el. Napjainkban megszűnt a banknyitás földrajzi korlátozása, amelynek hatására egy sokkal nehezebben áttekinthető rendszer jött létre.

² A betétbiztosításról bővebben a 4.3 fejezetben

³ Erdős Mihály-Mérő Katalin: Pénzügyi közvetítő intézmények, p. 232.

A szabályozás iránya a kockázatalapútól egyre inkább a szabályalapú felé kezd elmozdulni nemcsak az EU-ban, de az Egyesült Államokban is, valamint kiegészül a rendszerkockázatok szabályozásával is. Ez egyre inkább átrendezi a hatalmi viszonyokat az állam és a bankok, az Európai Központi Bank és más uniós intézmények között, valamint az eurózóna tagállamai és az azon kívül levő uniós országok között. A szabályozás a válság kirobbanását követően már nemcsak a bankszektorra, hanem a teljes pénzügyi rendszerre is kiterjedt a stabilitás helyreállításának érdekében.

Nemzetközi szinten egyre inkább előtérbe került a mikro-és legfőképpen a makroprudenciális szabályozás szükségessége. Előbbinek elsősorban célja a betétesek védelme, a bankcsődök bekövetkezési valószínűségének csökkentése. A makroprudenciális szabályozás viszont a nagyobb léptékű, rendszerszintű kockázatokat kívánja minimálisra redukálni. E kétfajta szabályozás jellemzőit a következő táblázat foglalja össze.

1. táblázat: A mikro-és makroprudenciális szabályozás jellemzői, 2003

Megnevezés	A mikroprudenciális szabályozás jellemzői	A makroprudenciális szabályozás jellemzői
<i>A szabályozás célja</i>	az egyedi csőd valószínűségének csökkentése	a rendszerkockázat csökkentése, ebből eredő költségek minimalizálása
<i>A fókuszpont</i>	egyedi intézmények	az egymással korreláló kockázatok révén a bankrendszer egésze
<i>A szabályozás ideológiája</i>	a rendszer mindaddig stabil, amíg minden egyes intézmény jól működik	nem egy intézmény csődjé a probléma
<i>A szabályozás elve</i>	bottom up: egy reprezentatív intézményre meghatározott előírások érvényesek mindenkire	top-down: egy esetleges válság bekövetkezésének valószínűségéből indul ki
<i>A szabályozás módja</i>	egységes standardok	az intézmények gazdasági súlyától függő egyedi szabályok
<i>A gazdaságról alkotott elképzelés</i>	exogén változók: az egyedi intézmények vonatkozásában adottnak tekinthetők	endogén változók: az egyedi intézmények együttes magatartásának az eredménye

Forrás: Lublóy Ágnes: Rendszerkockázat a bankszektorban (2003) p. 74

A bankok makroprudenciális szabályozásának hiányaira a pénzügyi válság hívta fel a figyelmet. A rendszerkockázat szűkebb értelemben azt jelenti, hogy egy adott esemény, amely a gazdaságnak csak egy szűk részét érintette, az idő múlásával a gazdaság más területeire is kedvezőtlenül hat. Tágabb értelemben az esemény számos intézményre és piacra súlyos hatással van. Az esemény akkor gyenge, ha a sokk hatására sem jut csődbe egyetlen intézmény sem. Erős, ha akár egy intézmény is tönkre megy, de mindez a sokk hatására nem történt volna meg (Lublóy, 2003, p. 78). A rendszerkockázati bankok részletesebb bemutatását a 7. fejezet tartalmazza.

3. A BÁZELI BANKSZABÁLYOZÁS BEMUTATÁSA

A bankok nemzetköziesedésének folyamata a XX. század második felében indult el. A felgyorsult globalizáció és integráció szükségessé tette az egységes szabályozás létrehozását. 1974-ben 13 ország részvételével jött létre a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság (*Basel Committee on Banking Supervision BCSB*), amely legfőképp tanácsadói szerepet tölt be. Nincs jogi kikényszerítő ereje, az ajánlásokat a tagországok és más országok egyaránt elfogadhatják és alkalmazhatják.

A bizottság legfontosabb intézkedése az 1988-ban létrehozott Bázeli Tőkeegyezmény (*Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*). Az egyezmény a bankok számára minimális tőkeszintet határoz meg, amelyből a veszteségek fedezhetők. Meghatározza a szavatoló tőke fogalmát, amely a banki saját tőke és azok a források, amelyek a hitelintézettel szemben fennálló követelések kielégítésébe tőkeként bevonhatók. Terhére lehet írni a kockázatvállalások során keletkezett veszteségeket.

A hitelintézetek működésének alapelve, hogy kötelesek folyamatosan fenntartani az azonnali fizetőképességüket (likviditásukat), valamint mindenkor fizetőképességüket (szolvenciájukat).⁴ A banki szolvens működés biztosítására szolgál a tőkemegfelelési mutató, amely a szavatoló tőke és a korrigált mérlegfőösszeg hányadosa. Jelenleg ez az érték 8 %, vagyis a szavatoló tőkének magasabbnak kell lennie a kockázattal korrigált eszközérték 8%-ánál. Ezt az értéket szokták *Cook-rátának* is hívni a bizottság akkori elnökéről elnevezve (Király, 2002, p.3). Az értékre a magyarázat, hogy ezzel két részre osztották a banki világot: a szabálynak megfelelő európai és észak-amerikai térségre, valamint a fejlődő és ázsiai országok bankjaira. A tagországok bankjainak 1992-ig kellett elérni az előírt szintet. Magyarország az 1991. évi LXIX. törvényben rögzítette a szabályokat. Az egyezménnyel szemben számos kritikát hoztak fel, mint például, hogy azonos kockázati súlyok voltak érvényesek a tőzsdei cégekre és a családi vállalkozásokra egyaránt. Számos kiegészítést csatoltak a Bazel I-hez, de ezek nem érték el a kellő hatást.

2006-ban született meg végeleges formában a Bazel II. Nagyobb hangsúlyt helyezett a kockázatkezelési folyamatokra, rugalmasabb volt, mint elődje, a hitel-és piaci kockázat mellett figyelembe vette a működési kockázatot is. Annyi tőke tartását írta elő, amennyivel fedezni lehet a várható kockázatot. Hangsúlyozta, hogy a tőkemegfelelést a rendelkezésre álló és a szükséges tőke különbségeként kell felfogni. Az egyezmény jó fogad-

⁴ 1996. évi CXII. törvény X. fejezet 70.§

tatásra talált, egyes elemzések szerint 2008-ig mintegy 100 ország vezette be, köztük az Európai Unióban is. Az Egyesült Államokban csak a legnagyobb bankoknak, az úgynevezett *core* bankoknak kell alkalmazniuk.⁵

A Bázeli II-vel szinte egy időben jöttek létre a tőkekövetelménnyel kapcsolatos szabályok, amelyek CRD (*Capital Requirement Directive for Credit Institutions and Investment Firms*) néven váltak ismertté. Míg előbbi csak a nemzetközileg aktív bankokra vonatkozó ajánlás, addig a CRD az unióban működő összes hitelintézetre és befektetési vállalkozásra kötelező erejű. 2013-ban az Európai Parlament által elfogadott CRD IV irányelv és CRR rendelet együttesen felváltották a hitelintézetek és befektetési vállalkozások tőkekövetelmény szabályozását tartalmazó CRD irányelveket. A CRR irányelv 2013 júniusában vált érvényessé, míg a CRD IV irányelv 2014 januárjában lép majd életbe.

2009-ben publikálták és 2010 szeptemberében vált véglegessé a Bázeli III-as anyag, amely jelentős változtatásokat tartalmaz főként a szavatoló tőke elemeiben. Valamennyi G20-as ország kötelező erejűnek ismeri el, vagyis globális sztenderdként jönnek létre (Szombati, 2012, p.33). Az alábbi táblázat mutatja, hogy jelenleg milyen tőkeelemeket tartalmaz a bankok saját és idegen tőkéje.

2. táblázat: A bankok legfontosabb tőkeelemei

	Alapvető tőkeelemek	Járulékos tőkeelemek
Saját tőke	Jegyzett tőke	Értékelési tartalék
	Tőketartalék	Járulékos kölcsöntőke
	Eredménytartalék	
	Lekötött tőke, Mérleg szerinti eredmény, Általános tartalék	
Idegen tőke	Általános kockázati céltartalék	Alárendelt kölcsöntőke
	Alapvető kölcsöntőke	Kiegészítő alárendelt kölcsöntőke

Forrás: Bozsik Sándor: Bankismeret oktatási segédlet⁶

A jegyzett tőke, tőketartalék, eredménytartalék alkotják a TIER 1-es csoportot, amelyre a legszigorúbb feltételek vonatkoznak. Ezek a legjobb minőségű, legkönnyebben

⁵ Azok a bankok, ahol a konszolidált eszközérték meghaladja a 250 milliárd USD-t vagy a teljes mérleg szerinti külföldi kitettség a 10 milliárd USD-t.

⁶http://193.6.12.228/uigtk/uipz/hallgatoi/bankismeret_oktatasi_segedlet.pdf

mobilizálható tőkeelemek. Az értékelési tartalék és a járulékos kölcsöntőke alkotják a TIER 2-es csoportot, míg az alárendelt kölcsöntőke és a kiegészítő kölcsöntőke a TIER 3-as csoportot. Legfontosabb jellemzőik:

- Jegyzett tőke: A kibocsátott részvények névértéke.
- Tőketartalék: A kibocsátáskori árfolyam és névérték közti különbség.
- Eredménytartalék: Visszaforgatott eredmény az előző évekből.
- Lekötött tartalék: Osztalékfizetés előtt képzett tartalék.
- Mérleg szerinti eredmény: Tárgyévben visszaforgatott eredmény.
- Általános tartalék: Az adózott eredmény 10%-a, veszteség rendezésére használható.
- Általános kockázati céltartalék: Szabadon képezhető, maximum a mérlegfőösszeg 1,25%-áig.
- Alapvető kölcsöntőke: Legalább 30 éves futamidejű, alapvető tőkeelemek maximum 15%-át teheti ki.
- Értékelési tartalék: Az eszközök értéknövekedését követi.
- Járulékos kölcsöntőke: Amíg el nem éri az alapvető kölcsöntőke 100%-át.
- Alárendelt kölcsöntőke: 5 évnél hosszabb futamidejű.
- Kiegészítő alárendelt kölcsöntőke: 2-5 év közötti futamidejű.

A Bázeli III szabályozás szerint az alapvető tőkeelemek a jegyzett tőkét, tartalékokat és az adott évi eredményt fogják tartalmazni. A hibrid tőkeelemek nem vehetők figyelembe. A járulékos tőkeelemeket egységesítik, a kiegészítő tőkeelemek pedig nem használhatók fel a kockázatok fedezésére. Szakértők szerint a járulékos tőkeelemek csökkenésére lehet számítani a szabályok bevezetésével, amelynek oka, hogy a bankok főként TIER 2-es eszközöket fognak tartani, amelyekkel biztosítani tudják az előírások teljesítését. Az EU-t és az USA-t megelőzve vezette be a Bázeli III-as szabályozást Oroszország 2013 márciusában. Az új tartalékszámítási rendszer az első hat hónapban próba üzemmódban működött, de 2013 októberétől valószínűleg már élesen fog működni a rendszer.

Az új szabályozás új mutatók bevezetését is tartalmazza (pl.: az egyszerű tőkeáttételi mutató). A korábbi bázeli direktívák nem tartalmaztak a bankok likviditás szintjére vonatkozó előírásokat sem. Jellemző, hogy a bankok konjunktúra idején nem foglalkoznak a likviditásukkal, mivel a bankközi piacról azt könnyedén tudják biztosítani. Recesszió idején viszont szembesülnek azzal, hogy pénzüik nem elegendő a betétesek kifizetésére. Az első javaslat szerint a bankok legalább 30 napra elegendő likvid pénzeszközzel kell, hogy rendelkezzenek, amellyel a rövid távú problémákat meg tudják oldani. Az ennek kiszámi-

tásához szükséges mutató az *LCR (liquidity coverage ratio)*, magyarul likviditás fedezeti mutató.

A második javaslat szerint a banki mérlegstruktúra hosszabb távon tegye lehetővé az önálló működést, vagyis a tartós források haladják meg a likvid források mértékét. Számítása az *NSFR (net stable funding ratio)* mutatóval történik, vagyis a stabilforrás-ellátottsági mutatóval. Előbbi mutatót 2015-ben, utóbbit 2018-ben tervezik bevezetni. Az előírások bevezetésével a banktevékenység növekedésének üteme lassulhat, ugyanis a bankok finanszírozásukhoz főként a rövid lejáratú eszközök hosszú lejáratúvá való transzformálását használják.

Sor kerülhet egy egyszerű tőkeáttételi mutató bevezetésére is, amelynek számlálója a TIER 1 elemeit tartalmazná, nevezője pedig a számviteli mérlegben meglévő kitettségek összegéből állna. A mutató elvárt mértékét még nem határozták meg, bevezetése viszont fontos lenne, hiszen a túlzott tőkeáttétel is hozzájárult a pénzügyi válság kialakulásához.

A bankok esetében a tőkének más funkciója van, mint a vállalatoknál. Ott elsősorban finanszírozási eszköz, míg a bankoknál a biztonsági háló szerepét tölti be. A bankoknak a jövőben magasabb tőkekövetelményt kell majd teljesíteniük. Ennek következménye, hogy csökken a bankok hitelezési képessége, valamint tőkemegtérülése. Előnye, hogy a bankcsőd bekövetkezésének veszélye is csökkenhet, de ha az mégis megtörténne, akkor az adófizetők pénzének jóval kisebb részét terhelné.

„Egy, a köznapi életből vett példával élve a tőke olyan, mint a vízparti gát: ahogyan a gát célja az, hogy az esetek legnagyobb részében a gát mögött élőket és értékeiket megvédje, a tőke célja az, hogy a bankcsőd ellen megvédje a betéteseket. Sem a gát, sem a tőke nem tud azonban biztos védelmet nyújtani, az ugyanis túl drága lenne, ezért olykor-olykor mégis bekövetkezik az árvíz vagy a bankcsőd.”

(Radnai–Vonnák 2010. p.12.)

Az új szabályozás szerint a bankoknak a minimumtőke mellett tartaléktőkét és anticiklikus tőkét is kell képezniük. A 3. táblázat ezeket a tőkeelemeket mutatja. A minimumtőke 8%-a nem változik, viszont összetétele igen. Felét a legalacsonyabb kockázatú tőke adja. A tartaléktőkét és az anticiklikus tőkét is a jegyzett tőkéből kell képezni. Előbbi a veszteségek fedezését, a tőke védelmét szolgálja, utóbbit a bankok válság idején használhatják fel. A Bázeli III kétféle anticiklikus tőkét különböztet meg. Az első a tőkemegőrzési tartalék, a másik a nemzeti hatáskörbe tartozó anticiklikus tőketartalék-képzési kö-

telezettség. Utóbbi célja, hogy az adott ország hitelezési gyakorlata alapján döntsék el a felügyeleti szervek, hogy szükséges-e ennek bevezetése. Mértéke 0-2,5% közötti lehet. Az intézkedéseket 2013-ban szeretnék volna bevezetni, de a jelenlegi állás szerint 2013 és 2015 között csak a minimumtőke belső szerkezete változik, majd 2016 és 2018 között vezetik be a másik két tőkeelemet.

3. táblázat: A banki minimumtőke összetételének változása Bázél III bevezetésével

Jelenleg	Jegyzett tőke (%)	Alapvető tőke (%)	Teljes tőke (%)
Minimumtőke	2	4	8

Bázél III.	Jegyzett tőke (%)	Alapvető tőke (%)	Teljes tőke (%)
Minimumtőke	4,5	6	8
Tartaléktőke	2,5	2,5	2,5
Anticiklikus tőke	0-2,5	0-2,5	0-2,5
Összesen	7-9,5	8,5-10	10,5-13

Forrás: Radnai Márton–Vonnák Dzsamilla: Banki tőke megfelelési kézikönyv(2010)p.226

Mindezek alapján úgy tűnik, hogy a bankrendszer átalakításának folyamatában a tőkeszabályozás reformja helyett a tőkekövetelmények szigorítása került előtérbe. A tag-államok és uniós intézmények közötti politikai viták, a téma rendkívüli összetettsége is nagy szerepet játszanak abban, hogy a bankunió kialakítása komoly csúszást szenved több területen is. Szinte az egyetlen témakör, ahol már most kézzelfogható eredményről lehet beszámolni a CRD IV irányelv elfogadása és uniós jogrendbe történő átültetése.

A jövőben a hitelintézetek adminisztrációs kötelezettsége, az adatok nyilvánosságra hozatala is növekedni fog. A bankoknak a jövőben be kell számolniuk arról, hogy mekkora nyereséget értek el, kaptak-e állami támogatást, mennyi adót fizettek be. 2015-ben ezeket az adatokat már nyilvánosságra is kell hozniuk.

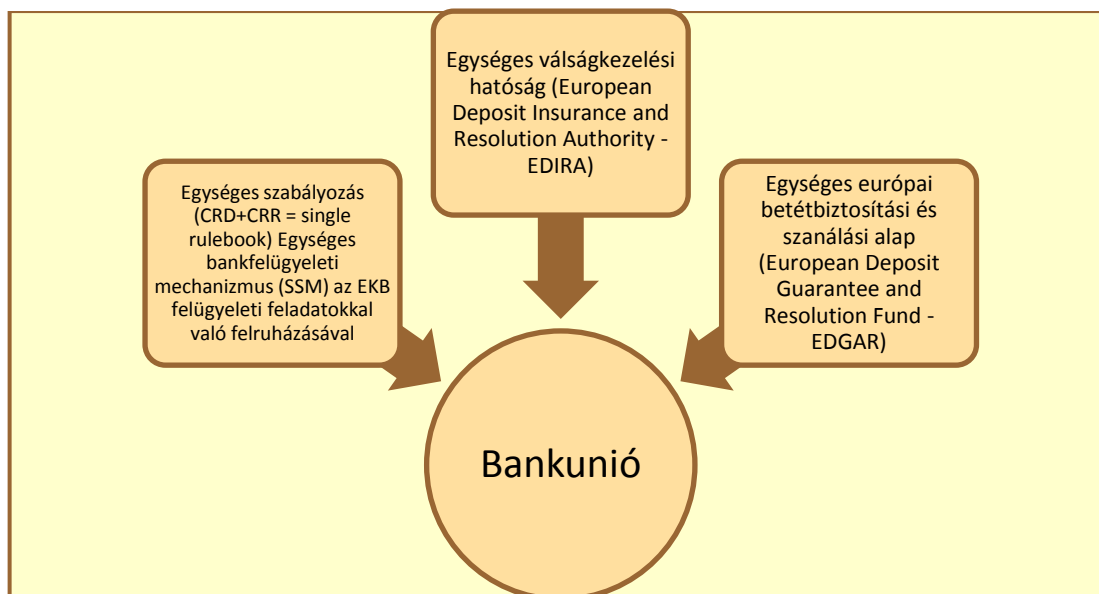
4. MI IS AZ A BANKUNIÓ?

Az Európai Bankunió létrehozásának ötlete valójában nem tekinthető újdonságnak. Korábban, már az 1990-es években is voltak olyan elképzelések, amelyek az Európai Gazdasági Közösség (EGK) létrehozásának egyik alapfeltételét a közös bankfelügyeleti rendszerben látták.

Az egységes bankfelügyelet azt jelenti, hogy az eddig nemzeti hatáskörben lévő jogokat ezentúl átruházzák az euró zóna jegybankjára. Korábban vita volt arról, hogy szabad-e az Európai Központi Bankot (EKB) ilyen fontos feladattal ellátni, nem lesz-e összeférhetetlenség a pénzpolitika és a bankszabályozás között. Végül az az álláspont diadalmaszkodott, hogy az EKB akkor kaphatja meg ezt a feladatot, ha monetáris kérdésekben nem dönthet. Minden más megoldás az uniós szerződés módosítását kívánta volna, amit a tagállamok igyekeznek elkerülni.

Azoknál az országoknál, amelyek nem lépnek be a rendszerbe, a leánybankok vitás kérdéseit nem az anyabankok nemzeti felügyeletei, hanem az EKB bírálhatja majd felül. A mechanizmus legfőbb értelme nem a felügyelet, hanem az, ami erre ráépül, a közös betétbiztosítás és a bankszanálási mechanizmus, valamint a válságkezelési hatóság. Ez, ha megvalósul, lehetővé teszi, hogy egy közös alapból tőkésítsék fel a romló mérlegű pénzintézeteket. A közös alapba a pénzt a pénzügyi szektor, és nem a tagállamok adják majd össze. A három mechanizmust, vagyis a felügyeletet, a szanalási rendszert, a betétbiztosítást és a közös válságkezelést nevezzük együttesen *bankuniónak*.

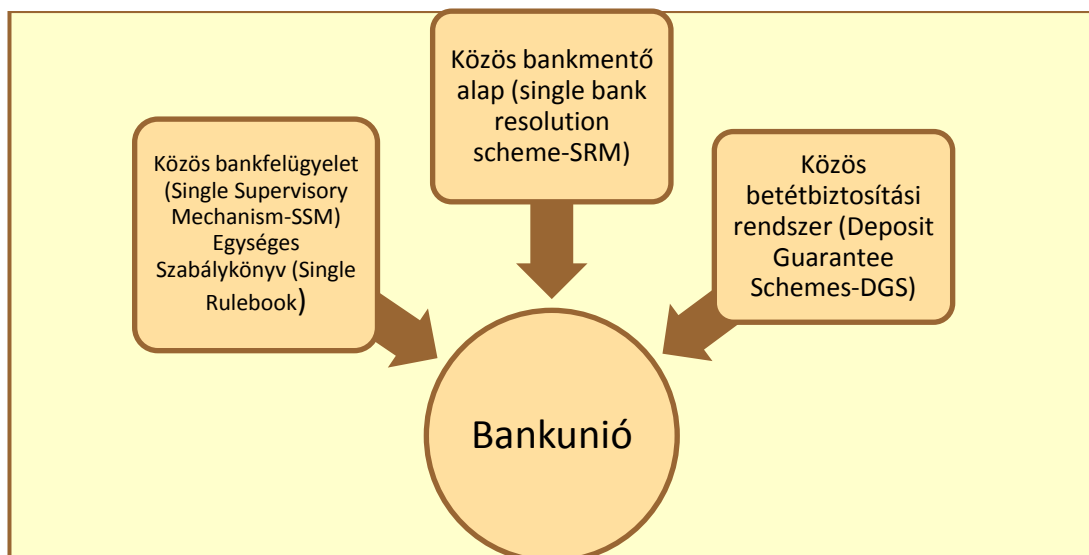
A legtöbb tanulmány, elemzés az SSM rendszer előnyeit hangsúlyozza, amely javítja a határon átnyúló bankok feletti felügyeletet azáltal, hogy több és pontosabb információt biztosít, összhangot teremt a különböző országok felügyeleti gyakorlatai között, kiküszöböl versenytorzító jelenségeket (Darvas–Wolff, 2013).

1. ábra: A bankunió pillérei

Forrás: Király Júlia: Mit várhatunk a Bankuniótól? – válságmegelőzés és válságkezelés című előadása (2012)

Király Júlia előadásában még szerepel a betétbiztosítási rendszer elemeként létrejövő EDIRA rendszer, amely a bajba került bankok veszteségének egy részét a kötvényszekre hárította volna, valamint ellenőrizte volna az EDGAR rendszert. Az EDIRA lett volna jogosult egyedül a bankok szanálására, felváltotta volna a nemzeti betétbiztosítási rendszereket és az eurózóna bankjaira kivetett adóból finanszírozták volna. A feltételes mód nem véletlen. A legújabb elképzelések szerint a bankunió pilléreit a következő, 2. ábra mutatja.

2. ábra: A bankunió pillérei 2.

Forrás: Mérő Katalin-Piroska Dóra: A makroprudenciális bankszabályozás és felügyelés keretrendszerének kialakulása (2013) p. 313

Makrogazdasági szempontból az a célja az intézkedésnek, hogy ne fordulhasson még egyszer elő, hogy a fizetéseképtelen pénzintézeteket az adófizetők pénzéből kelljen kisegíteni, megnövelve ezzel az adott ország államadósságát, illetve a bankok helyzetének romlását időben fel lehessen ismerni. Egyes nézetek szerint a problémát a korábbi nemzeti szintről uniós szintre helyezik és ezentúl nem az adott ország adófizetői, hanem az uniós állampolgárok együttesen fizetik meg a bankmentések árát.

A bankunióval megvalósul a kiteljesedő gazdasági és pénzügyi unió első eleme. Erre épülhet rá a már korábban elindult folyamat, az úgynevezett költségvetési unió, amelynek lényege, hogy a nemzeti költségvetések felett az Európai Unió egyre nagyobb ellenőrzést gyakorol.

A harmadik elem a költségvetésen túlmutató gazdaságpolitika, amely a fiskális szigor mellett a versenyképességet célzó reformokat irányozza elő. A negyedik pont a demokratikus legitimitás. Erről egyelőre csak annyit lehet tudni, hogy minden egyes, a gazdasági és pénzügyi unió kiteljesedéséhez szükséges lépéshez kell majd a közvélemény támogatása, ami a parlamentek bevonásán keresztül képzelhető el a leginkább.

Minden belépő országra azonos szabályok vonatkoznak majd a bankunióban. Ha nem lép be az ország, akkor a hazai bankok forrásköltségei nőhetnek. Éppen ezért a bankuniónak stabilizáló szerepe lehet például a magyar gazdaságban is. A belépés mellett szól az is, hogy így mérsékelni lehetne azt a távolságot, amely az euró övezeti országok

és a többi uniós tagállam között kialakult. A racionális lépés tehát az lenne, ha Magyarország is csatlakozna a bankunióhoz. Ha mégsem így történik, akkor féltő, hogy a távolmaradásnak később nemcsak a bankrendszer, de az egész gazdaság megfizeti az árát. A következőkben a bankunió elemeit mutatom be részletesebben.

4.1 EGYSÉGES BANKFELÜGYELETI MECHANIZMUS

Az unió két nagyhatalma, Franciaország és Németország között éles ellentétek alakultak ki a rendszer létrehozásával kapcsolatban. A franciák első lépésként az egységes euró övezeti bankfelügyelet létrehozását szerették volna elérni, a németek szerint ehhez azonban arra is szükség lenne, hogy az uniós intézmények erőteljesebben ellenőrizhessék a tagországok pénzügyi, gazdasági politikáját.

A bankunió egyik fontos részének tekintett kereskedelmi bankfelügyelet az Európai Központi Bank (EKB) kezébe kerül. Az EKB-nak jogosítványa lesz az euró zóna bármely bankjánál beavatkozni, cserébe az EU válságalapja, az Európai Stabilitási Mechanizmus (ESM) közvetlenül nyújthat segítséget a pénzintézeteknek.

Franciaország azt szerette volna elérni, hogy az euró zóna összes bankja kerüljön az EKB felügyelete alá, míg a németek csak a nagyobb bankokat akarták bevonni. Végül csak azok a pénzintézetek kerülnének ellenőrzés alá, melyek 30 milliárd eurónál több pénzügyi eszközt kezelnek, vagy eszközeik országuk GDP-jének 20%-át meghaladják vagy legalább két országban működnek. Szakértői számítások szerint az 5400 euró övezeti pénzintézetből ez 187 bankot, és a teljes eszközállomány 92%-át jelenti majd. A két szélső pont Franciaország, ahol a banki eszközök 100%-a kerül majd az új szabályozás hatálya alá, a másik véglet Szlovákia és Szlovénia, ahol csak alig több mint a mérlegfőösszeg 50%-a. Viszont a fennmaradó eszközállomány 8%-a is okozhat problémát, tehát a kockázatot nem sikerül teljesen lecsökkenteni (Martin, 2013). Az előbb említett követelményeknek Magyarországon csak az OTP felel meg. Ha egy országban egyik kritérium sem teljesül, akkor a legfeljebb három, úgynevezett rendszerkockázatot jelentő pénzintézet kerül ellenőrzés alá. A bankfelügyelet olyan jogosítványokat is kap, amelyek segítségével egyes bankokat akár be is zárathat.

A döntés komolyan megosztja a többi gazdagabb uniós ország közvéleményét. Leginkább azért, mert hiába fog működni a tagállamoktól lényegében független mentőalap, a 700 milliárd eurós ESM létrehozásához szükséges összeget a 17 euró zóna tag adja össze ESM-ben lévő részesedésüknek megfelelően. Néhány kelet-közép-európai ország legfon-

tosabb ellenérve az volt, hogy míg bankrendszerük jelentős része, akár 70-80%-a nyugat-európai kézben van, vagyis az anyabankok többsége minden bizonnyal az új rendszer háta alá kerül, addig ezen országoknak nem lesz szavazati joguk a felügyeletben. Végül válasz született a problémára: a nem eurózóna, de bankfelügyeleti tag országok majdnem ugyanolyan szavazati jogot kaphatnak, mint a közös fizetőeszközt használó államok.

Ha Magyarország belép az unióba, akkor a kritériumoknak megfelelő OTP kerül az EKB ellenőrzése alá, valamint a nemzetközi bankok leányvállalatai. Ha a tagság nem jön létre, akkor ezek a leányvállalatok konszolidáló felügyelete az EKB lesz, a magyar bankok pedig magyar felügyelet alatt maradnak (Harmat, 2013).

4.2. EGYSÉGES SZANÁLÁSI RENDSZER

Fontos kérdés a bajba került pénzintézetek szanálásának egységes mechanizmusa. Az egységes szanálási mechanizmus a bizottság javaslata szerint a következőképpen működne:

- Az EKB, mint felügyeleti szerv jelzi, ha egy banknak súlyos pénzügyi nehézségei támadtak és a szanálása vált szükségessé.
- A bank szanálását az Egységes Szanálási Testület készíti elő, amely az EKB, a Bizottság és az illetékes nemzeti hatóság képviselőiből áll.
- A bank szanálás alá helyezéséről az Egységes Szanálási Testület ajánlása alapján a Bizottság dönt.
- A szanálási terv végrehajtása a tagállami hatóság feladata, az Egységes Szanálási Testület felügyelete mellett.

A tervek szerint a jövőben minden tagállamban egységes elvek alapján kellene létrehozni bankszanálási alapokat, amelyek önkéntes alapon kölcsönöket is nyújthatnak egymásnak. A bankok előzetes befizetéseiből fokozatosan töltenék fel az alapot. Abban azonban vita van a tagállamok és az Európai Parlament között, hogy az ehhez szükséges forrásokat milyen módon fogják biztosítani. Az Európai Bankfelügyeleti Hatóság (EBA) keretében szanálási kollégiumok jönnek létre, és ha szükséges az intézmény saját maga is fellépne a kérdéses ügyekben.

Az elképzelések szerint az új rendszer nem a válságba jutott bankoknak lenne hivatott mentőövet dobni, hanem garantálná, hogy az egyes bankválságokból a külvilág és a reálgazdaság minél kevesebbet érezzen (MTI, 2013). A bankszanálás jövőbeni rendszere szerint a pénzintézeteket magánforrásokból, tehát nem az adófizetők pénzéből kell majd feltámasztani. A keletkező veszteségeket a bankok részvényeseinek, hitelezőinek és esetleg a nem védett nagybetéteseknek kell majd viselniük. Az esetlegesen támogatott bankoknak később vissza kell majd fizetniük a pénzügyi segítséget. Ha pedig erre képtelenek lennének, a bankszanálási alap is megtérítheti a kölcsönt és ehhez hozzájárulást kérhet a bankoktól.

Ha a felügyelet megállapítja, hogy nincs lehetőség a bank csődjének megakadályozására, akkor a hatóságok átveszik a bank irányítását és megpróbálják helyes útra terelni. Ez az intézkedési forma nem újszerű. 2007-ben az Egyesült Királyságban a Northern Rock bank válsága kapcsán hasonló lépéseket alkalmaztak és elrendelték a bank állami irányítás alá vételét. Az intézkedések végül sikeresnek bizonyultak.

A pénzintézetek szanálásának eszközei közé tartozik:

- A bank hitelezői feltőkésítése (bail-in).
- A hatóságok a csődbe jutott bankot értékesítik egy másik banknak.
- A bank jó eszközeinek egy új bankhoz (hídbankhoz) csatolása és ennek értékesítése egy másik banknak. A régi, rossz eszközökkel rendelkező bank felszámolása. A hídbank létrehozásához tőkére van szükség, amelyet szanálási alapokból biztosítanak. Létrehozásukhoz a bankoktól gyűjtenek hozzájárulásokat. Az alapoknak 10 év alatt kell a fedezeti betétek 1%-ának megfelelő összeget összegyűjteniük. Az elképzelés szerint a tagállamok akár össze is vonhatják betétbiztosítási rendszerüket a szanálási alappal.

Vajon ez az elképzelés Magyarországon miként fog megvalósulni, még kérdéses. Korábban szóba került, hogy ezen feladatkört a PSZÁF kapja majd meg, de a nemzeti bank és a felügyelet 2013 októberi összevonásának következtében erre nincs lehetőség. Az előbbieken említett összevonásnak a betétbiztosítási rendszerrel, Magyarországon az OBA-val, nagyobb realitása van. Jelenleg is vannak olyan országok, például Lengyelország vagy Franciaország, ahol ez az összevont rendszer már működik. Korábban az egykori PSZÁF elnök, Szász Károly hangsúlyozta, hogy a hatékony működés érdekében nagyon fontos a két terület feladatának elkülönítése. Míg a felügyelet feladata a működés helyreállítása, addig a szanáláskor már a veszteség csökkentése a cél.

„Az összevonás érintheti a szervezetet (ez esetben a meglévő betétbiztosítókhoz telepítenék a bankszanálási feladatokat is) és a vagyont (a bankszanálásra használják a betétbiztosító vagyon(rész)tömegét is). Előbbivel sok baj nincs, mivel ha a hagyományos felügyeleti eszköztár már nem tudja megmenteni a bankot a szakadéktól, át kell adnia a bankszanálási eszközrendszernek az ügyet (az hátha tud csodát tenni). Ha mégse tud, akkor jön a felszámolás és a bank betéteseinek betétbiztosító általi kifizetése, azaz a nyílt kártalanítás. Egy bankválság során azonban mindig ez az utóbbi a (közvetlenül és közvetetten is) legdrágább módszer. Mivel egy betétbiztosító érdekelt abban, hogy ne kelljen kifizetnie senkit, amíg elkerülhető a szakadék, logikus lépés a bankszanálás feladatát a betétbiztosítóra bízni, mivel az érdekelt abban, hogy minden eszközzel elkerülje a végső kártalanítást. Ha a bankszanálás során a betétbiztosító pénzét is felhasználják, azt csak maximum olyan mértékben tehetik, amilyen mértékben volt vagy van biztosított betét a bankban, amit felszámolás során ki kellene fizetni a betétbiztosítónak.”

Tóth István (2013)

4.3 EGYSÉGES BETÉTBIZTOSÍTÁSI ALAP („PÁNEURÓPAI BETÉTBIZTOSÍTÁS”)

Az elmúlt években a bankszabályozás fontos kérdése volt uniós szinten a betétesek védelme. 2008 óta komoly viták vannak a pénzügyi szabályozás területén belül is a betétbiztosítási rendszer jellemzőiről, működéséről, a védett összeghatáráról. Sokan a bankunió legfontosabb pillérének tekintik, már csak azért is, mert a közelmúltban történt ciprusi eset alapjaiban rengette meg egy ország bankrendszerébe vetett bizalmat.

Vannak, akik elégtelennek, szükségtelennek tekintik a betétbiztosítót, mondván azok egy időben nem tudnának megfelelni kötelezettségeiknek.

„A betétbiztosítás nem más, mint egy gigantikus blöff. A világ minden pénze sem lenne elég ugyanis, ha az emberek egyszerre akarnák visszakérni a betéteket, a rendszer csakis úgy maradhat egyben, ha a hit és a bizalom fennmarad, és az embereknek eszükbe sem jut megrohanni a bankokat.”

Adrian Blundell-Wignall (2013)

E tekintetben a betétbiztosítás nem működik másként, mint a hagyományos biztosítói tevékenység. Mindkét esetben az adott kockázatközösség befizetéseket teljesít a biztosítás tárgya kapcsán, a biztosító pedig biztosítási eseményeket fizet ki a felhalmozott vagyonból a károsultaknak. A kettő közötti különbség, hogy míg a biztosító profitot realizál, addig a betétbiztosítók közérdeket szolgálnak non-profit szervezetként.

A rendszernek alapvetően két típusa lehet: az *ex post (utólag)* és az *ex ante (előre)* befizetés. Utóbbi lényege, hogy a bankok vagy egy negatív eset bekövetkeztekor teljesítenek befizetéseket, amelyből az ügyfelek kielégítése megtörténhet, vagy előre történnek befizetések (*ex ante*), amely összeg bármikor rendelkezésre áll. Az előzetes feltöltöttségű alapok esetében a betétvédelmi alap meg tud jelenni a pénz- és tőkepiacon, mint ügyfél, ezzel is stabilizálva a piacokat. Egyes országok a két alapesetet ötvözték, azaz vegyes rendszert alakítottak ki. Ilyen vegyes rendszer a magyar is.

A betétgarancia uniós szintű szabályozásával kapcsolatban már 2010 júliusa óta létezik bizottsági javaslat. A bankunió ezen elemével kapcsolatban, azonban nem sok előrelépés történt a tagállamok és az Európai Parlament közötti egyeztetések során.

Az első betétbiztosítási rendszer az 1929-33-as nagy gazdasági világválságot követően jött létre az Egyesült Államokban. A válság kapcsán az USA-ban világossá vált, hogy a betétesek védelme kulcsfontosságú a gazdaság zavartalan működéséhez. Ha a betétesek úgy érzik, pénzüik veszélyben van, könnyen egyszerre dönthetnek úgy, hogy kivesszük megtakarításaikat a bankból, megvonva ezzel a banktól a bizalmat. Ha ez más bankokkal is megtörténik, akkor ez nemcsak a gazdasági, de az adott ország politikai rendszerét is súlyosan érintheti. Ezért jött létre tehát elsőként a Szövetségi Betétbiztosító Társaság (FDIC) a korábban már említett *Glass–Steagall-törvény* keretében, amely szétválasztotta a kereskedelmi banki és befektetési tevékenységet és létrehozta az első állami betétbiztosítási rendszert.

A betétbiztosítás szabályozására az EU keretein belül 1994-ben került sor. Az akkor létrejött direktíva harmonizálja a tagállamok betétbiztosítási szabályait, meghatározza a betétesek védelmére vonatkozó legfontosabb irányelveket, a versenyelőnyök szerzésének tilalmát. Az unióban a betétvédelem nem tesz különbséget honpolgárok és külföldiek között. Mindenkinek ugyanolyan szabályok szerint van védve a megtakarítása, vagyis az uniós állampolgároknak és az amerikaiaknak, ázsiaiaknak egyaránt. Különbség van viszont az egyes országok között, hogy milyen betéti formákra vonatkozik a védelem. A legjelentősebb változtatáson az 1994-es direktíva 2009-ben ment át, amikor is a válság

hatására több ország is változtatott betétbiztosítási összeghatárán. A direktíva kiemelte, hogy a kifizetéseknek 20 munkanapon belül teljesülniük kell, a határidő legfeljebb egy alkalommal 10 nappal meghosszabbítható. A betétbiztosítás összeghatárát 100 ezer euróra emelték. Ezen kívül tilos a betétbiztosítás exportja, vagyis az, hogy a bank külföldi fiókjánál levő betétekre magasabb legyen a biztosítási összeg, mint az adott országban alkalmazott értékhatár.

Magyarországon 1993 júliusában jött létre az Országos Betétbiztosítási Alap (OBA). Korábban a kétszintű bankrendszer 1987-es létrehozását követően a betétekre teljes körű állami garancia vonatkozott. Az OBA-hoz minden betétet gyűjtő hitelintézetnek csatlakoznia kell, egyszeri csatlakozási díjat és évenkénti díjat is kell fizetnie. Az intézmény létrejöttékor a betétesek 1 millió forintig voltak biztosítva, majd 2003 januárjától ez az érték 3 millió forintra emelkedett. 2004-ben Magyarország csatlakozott az EU-hoz, így alkalmaznia kellett az EU-s direktívában szereplő minimum 20.000 eurós, azaz 6 millió forintos értékhatárt, 1 millió forint felett 10%-os önrésszel. A 2008-as gazdasági válság következtében a biztosítás értékhatára 2009-ben 50.000 euróra nőtt, majd a legújabb törvény a kifizetés felső értékhatárát 100.000 euróban határozza meg betétesenként. A kifizetés, amelyre 20 nap áll rendelkezésre, forintban történik az aznap érvényes MNB devizaárfolyamon. Az alap működéséhez szükséges összeget a hitelintézetek adják össze (ex ante), szemben azokkal az országokkal, ahol nincs előre befizetett alap, hanem válság esetén a hitelintézetek és a kormány együttesen szolgáltatja a szükséges összeget. Az OBA által nyújtott védelem kiterjed a folyószámla betétekre, lekötött betétekre és banki letéti jegyekre, kötvényekre.⁷

A környező országok betétvédelme részben megegyezik a fent említettekkel, a biztosítási értékhatárokat a 4. táblázat tartalmazza. A két szélső pont a jugoszláv utódállamok, ahol 50.000 euróig biztosítják a betéteket, valamint Norvégia, ahol jóval e fölött, 235.000 euróig.

⁷ Országos Betétbiztosítási Alap: Iránytű a betétbiztosításhoz

4. táblázat: Európán belül a betétbiztosítás felső értékhatárának alakulása

Magyarország	100 000 euró
Ausztria	100 000 euró
Svájc	100 000 frank
Szerbia	50 000 euró
Montenegró	50 000 euró
Horvátország	52 500 euró (400 000 kuna)
Csehország	100 000 euró
Szlovénia	100 000 euró
Portugália	100 000 euró
Bulgária	100 000 euró
Spanyolország	100 000 euró
Ciprus	100 000 euró
Lengyelország	100 000 euró
Szlovákia	100 000 euró
Olaszország	100 000 euró
Nagy-Britannia	100 000 euró
Norvégia	235 000 euró (2 millió NOK)

Forrás: Turzó Ádám Pál: Aggódjunk a bankbetétünkért (2013)⁸ alapján saját szerkesztés

Szlovákiában, Csehországban, Romániában, Törökországban a szabályok azonosak a magyar gyakorlattal: 100 ezer euró, 20 munkanap, ex ante befizetés. Ausztriában integrált pénzügyi kompenzáció működik: egy betétvédelmi és egy befektető védelmi rendszerből. A hitelintézetek az egyik intézménynek kötelezően a tagjai. A rendszer nem nyújt védelmet, ha a betét devizaneme svájci frank vagy az nem az unió valamely pénznemében denominált. Banki értékpapírok esetén természetes személyek maximum 20 ezer eurós kifizetésre számíthatnak, jogi személyek követeléseik 90%-át, maximum 20 ezer eurót kaphatnak vissza. Svájc magántulajdonú betétbiztosítási rendszerrel rendelkezik, a védelem 100 ezer frankig biztosított ügyfelenként és bankonként.

⁸ http://www.portfolio.hu/vallalatok/penzugy/aggodjunk_a_bankbetetunkert.181780.html

5. BANKUNIO „FORGATÓKÖNYV”

2009. február 25.

A francia Jacques de Larosiere által vezetett szakértői csoport előterjesztette az uni-
on belüli egységes pénzügyi felügyelet létrehozását célzó javaslatot. A válság kirobbaná-
sát követően több ország is belátta, hogy szükség van átfogó intézkedésre a bankfelügye-
let területén. Az indítvány értelmében négy év alatt kell megvalósítani a reformot, amely-
nek lényege, hogy a pénzügyi szervezetek nemzeti felügyeletei között összehangolnák a
munkát, valamint létrehoznának egy olyan testületet, amely figyelemmel kísérné a pénz-
ügyi piacok működési rendszeréből fakadó kockázatokat. A csoport vizsgálatai során ki-
derült, hogy az unió pénzügyi felügyelete erősen intézményközpontú, a bizottságok hát-
rányos helyzetben vannak azáltal, hogy nem hozhatnak kötelező érvényű döntéseket, csak
ajánlásokat és útmutatókat.

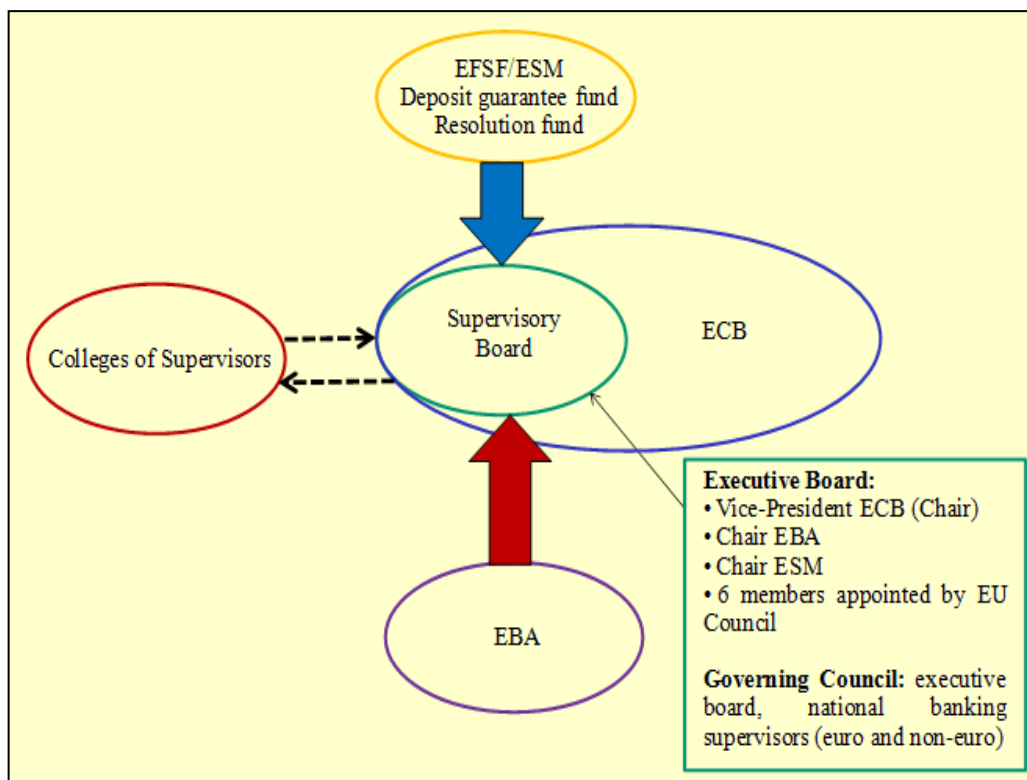
2009. május 27.

A szakértők legfontosabb elgondolása az volt, hogy alakítsanak új intézményeket.
Ez lenne az Európai Rendszerbeli Kockázatok Tanácsa (*European Systemic Risk Council*,
ESRC), amely az Európai Központi Bank keretében működne és a rendszerszintű kocká-
zatokra helyezné a hangsúlyt. Erre azért van szükség, mert jelenleg az egyes tagországok
saját maguk látják el a pénzügyi ellenőrzési feladatokat. A jövőben szükségesnek tartják
egy páneurópai bankfelügyeleti hatóság létrehozását is.

2011. január 1.

Átszervezték az unió pénzügyi felügyeleti rendszerét. Létrejött és megkezdte mű-
ködését az Európai Rendszerkockázati Testület (*European Systemic Risk Board ESRB*).
Tagjai az EKB, a tagállamok központi bankjai, az Európai Bizottság, az Európai Bankha-
tóság, Európai Értékpapír-piaci Hatóság, Európai Biztosítás- és Foglalkoztatói Nyugdíj-
hatóság. Felállították a Pénzügyi Felügyeletek Európai Rendszerét (*European System of*
Financial Supervisors ESFS), amely az előbb említett három hatóság és a nemzeti fel-
ügyeleti hatóságok keretében működik. Kidolgozták az Egységes Szabálykönyvet (*Single*
Rulebook), amely segíti a pénzügyi integrációt és a rendeleti szabályozás révén a tagál-
lamok kötelesek alkalmazni valamennyi szabályt. Az Európai Értékpapírpiaci Felügyeleti
Hatóság feladatkörei közé sorolták a hitelminősítő ügynökségek regisztrálását és folya-

matos felügyeletét. Korábban szóba került egy közös európai hitelminősítő felállításának lehetősége, viszont az ügyben előrelépés nem történt. Információk szerint 2016 végéig fognak az illetékesek javaslatot benyújtani az Európai Bizottsághoz azzal kapcsolatban, hogy milyen előnyökkel járna az intézmény felállítása.

3. ábra: A bankunió intézményi felépítése

Forrás: Jacopo Carmassi-Carmine Di Noia-Stefano Micossi: Banking union: A federal model for the European Union with prompt corrective action (2012)

2011. július

Az euró övezet tagállamai aláírták az Európai Stabilitási Mechanizmus (ESM) létrehozásáról szóló szerződést. Az új szervezet látja el az európai pénzügyi stabilitási eszköz (EFSF) és az Európai Pénzügyi Stabilizációs Mechanizmus (EFSM) feladatait. Ekkor úgy tervezték, hogy a rendszer 2012 közepétől fog majd működni. Hitelezési kapacitása 500 milliárd euró. A támogatást az államadósság fenntarthatóságának érdekében lehet igénybe venni. A független EKB feladata, hogy likviditást biztosítson a bankrendszer számára, a tagállamok által alapított EFSF pedig a finanszírozás képtelen tagállamok számára nyújt likviditást.

2012. július

Az Unió vezetői egyetértettek abban, hogy fontos az egységes pénzügyi felügyeleti hatóság felállítása ahhoz, hogy az unió mentőalapjai közvetlen segítséget nyújthassanak bajba jutott bankok feltőkésítéséhez.

Nehézségekbe ütközött a közös betétbiztosítás megteremtése. A tervezet értelmében minden eurót használó országnak létre kellene hoznia a maga betétgarancia-alapját, a források legfeljebb felét a többi tagállam betéteinek biztosítására kellene rendelkezésre bocsátania. Csak akkor válik lehetővé az euró zóna bankjainak közvetlen feltőkésítése, amikor az új bankfelügyelet működésbe lép.

Mindez komoly kihívások elé állítja az euró zóna pénzügyminisztereit. Úgy kell egyensúlyt teremteniük a nemzeti bankfelügyelet és a létrejövő uniós bankfelügyeleti hatóság között, hogy hatékonyan ellenőrzésük alatt tudják tartani az euró zóna pénzügyi intézményeit. Ehhez mindenképpen a felelősség egy részét a nemzeti felügyeletknél kell tartani.

Továbbra sem világos, hogy a felügyelethez önként csatlakozó, nem eurót használó országok hogyan lesznek képviselve a döntések során. Az EKB-n belül meglévő két funkció, vagyis a monetáris politikai és az új bankfelügyeleti feladatok konfliktusokat okozhatnak, amely miatt akár az EU-s alapszerződés módosítására is szükség lehet.

2012. szeptember

A koncepcióban az euró zónán kívüli tagállamok aggályosnak tartják, hogy a nem euró övezeti tagállamban működő leányvállalatok nem élveznének védelmet például likviditási gondok esetén, márpedig a térség bankjainak 65%-át nagy nyugat-európai pénzügyintézetek birtokolják. Ha pedig az EKB az anyabankokat tőkeemelésre kötelezi, az anyabankoknak kézenfekvő lehet a keleti leányvállalatokból kivonni a tőkét.

2012. október

Az Európai Tanács és Európai Bizottság megegyezett, hogy a közös bankfelügyelet jogi keretrendszere 2013. január 1-ig elkészül, a gyakorlati megvalósításon pedig 2013 folyamán kezdenek dolgozni. Egyesek szerint 2014 elejére juthatnak el oda, hogy az euró övezet ellenőrizni kívánt bankjaira kiterjedjen az egységes felügyeleti rendszer.

2012. december

Megegyeztek a tagállamok a közös bankfelügyelet felállításával kapcsolatban. Így az uniós mentőalapok (az ideiglenes EFSF és az állandó ESM) közvetlenül tőkésíthetik újra a bankokat. A közös bankfelügyelet szabályai ugyanakkor komoly mértékben puhultak az eredeti javaslatokhoz képest.

2013. február

Az egységes európai bankfelügyelet tervezett 2014 március elején való indulásához még a következő hónapokban döntést kell hozniuk az európai állam- és kormányfőknek az Európai Unió alapszerződésének módosításáról. A nemzeti kormányok ezzel átadják a felügyeleti jogkörüket az EKB-nak, de ez csak a tagállamok egyhangú döntése alapján valósulhat meg.

2013. június

Az európai országok pénzügyminiszterei megállapodtak abban, hogy a jövőben a bajba jutott bankok megmentésében a részvényeseknek és a 100 ezer euró feletti nagybetéteseknek kell szerepet vállalniuk. A szabályok várhatóan 2018-ban lépnek életbe. A tagállamoknak végső esetben joguk lesz a működésképtelen bankok irányításának átvételére. A tartozások törlesztését a hitelezői rangsor alapján kell elvégezni. A követelések 8%-át kell kifizetni a forrásból, a fennmaradó összeg előteremtéséről a tagállamok dönthetnek. Ebben az esetben az országok által felállított nemzeti bankmentő alaphoz kell fordulni segítségért, tőkéjüknek el kell érniük az ország területén működő bankok biztosított betétállományának 1,3%-át. Ebből a forrásból viszont csak 5% használható fel egy bank megmentésére.

2013. július

Új javaslat látott napvilágot a bankunióval kapcsolatban. A legújabb elképzelés szerint a bizottság foglalkozna a bajba jutott bankok megmentésével, a bankszanálási hatóságot egy igazgatótanács vezetné, ahova a tagállamok nem küldhetnének tagokat.

2013. szeptember

Elhárult az utolsó akadály is az uniós bankfelügyelet létrehozása kapcsán. Az új rendszer tervezetét szinte napra pontosan 5 évvel a Lehmann Brothers csődje után fogadta el az Európai Parlament többséggel. 1 év múlva 2014 szeptemberében kezdi meg működését, amelyhez az Európai Parlamentnek és a tagállami kormányokat képviselő Tanácsnak közösen kell jóváhagynia a felügyelőbizottság elnökének és alelnökének kinevezését. A mintegy 150 bank átvilágítása, tőkeellátottságuknak a felmérése még csak ezután kezdődik el. Fontos, hogy az ellenőrzés alá kerülő bankok tiszta mérleggel kerüljenek a rendszerbe.

Az elmúlt 4 év uniós bankszabályozással és felügyeléssel kapcsolatos történéseit valószínűleg még nem lehet befejezettnek tekinteni, de a dolgozat lezárásának idején az események eddig haladtak előre. Az biztos, hogy a bankunió pilléreinek létrehozását célzó intézkedések a jövőben is heves viták keretében fognak zajlani a tagállamok politikai-gazdasági érdekeinek mentén.

6. ÚJ PÉNZÜGYI FELÜGYELETI RENDSZEREK AZ EURÓPAI UNIÓBAN

A pénzügyi válságok során felismerték, hogy a bankrendszer reformjára van szükség, annak érdekében, hogy csökkentsék a banki csődök valószínűségét, ehhez pedig fejlettebb, hatékonyabb intézményi struktúra kialakítása szükséges. 2008 után többször volt példa a bankok állami megmentésére, ez viszont csak az adófizetők pénzéből történhetett. Az intézkedések révén ezt kívánják csökkenteni, vagyis egy aktívabb szabályozási és felügyeleti rendszer kiépítésével helyreállítani a pénzügyi stabilitást. Korábban több eszköz és intézmény is létrejött a cél érdekében, mint például a betétbiztosítás, a kötelező tartalékráta szabályozása, de részben a nemzeti bankok létrejötte is ennek köszönhető.

A bankrendszer a megfelelő szabályozás nélkül nagymértékben sérülékeny. A szigorú előírások hiányában a válság elmélyüléséhez jelentős mértékben hozzájárult a banki szabályozás kudarca. Elemzők nyolc tényezőt sorolnak fel, melyek rámutattak a tőkeszabályozás hiányosságaira:

1. Értékpapírosítás
2. Hitelderivatívák
3. Hitelminősítők szerepe
4. Lakossági jelzáloghitelek, banki kitettségek kockázatai
5. Likviditási kockázat
6. Rendszerkockázat
7. Tőke felhasználása a veszteségek rendezésére
8. Prociklikusság: A bankok konjunktúra idején optimisták, lazább feltételek mellett nyújtanak hitelt, segítik a gazdaság fellendülését. Recesszió idején viszont a hitelképes szereplők is nehezen jutnak hitelhez, a bankok pesszimistábbak, ez mélyíti a gazdasági visszaesést.⁹

Már régóta vita zajlik arról a szakértők körében, hogyan lehetne modernizálni és hatékonyabbá tenni a banki szabályozást. Egyesek szerint radikális változtatásra van szükség, amely érinti a teljes intézményrendszert, mások az intézmények megtartása mellett a fontosabb szabályok megváltoztatását hangsúlyozzák.

Sokak szerint a mostani pénzügyi válság kirobbanásának oka a már oly sokat emlegetett 1933-as *Glass–Steagall törvény* visszavonása volt. Ez a törvény ugyanis megtiltotta a bankoknak, hogy egyszerre befektetési és kereskedelmi tevékenységet is folytassanak.

⁹ Radnai Márton-Vonnák Dzsamilla: Banki tőkemegfelelési kézikönyv (2010) pp. 212-213

A probléma megoldásának egyik fő szószólója Paul Volcker¹⁰ volt, aki szerint a kereskedelmi bankoknak tilos legyen a saját számlás kereskedés, a fedezeti és kockázati alapokba való befektetés. A szabály végül bekerült az USA reformcsomagjába, de jelentős változtatásokkal. Saját számlás kereskedést a bank maga nem, de leánybankja már folytathat, illetve a bankok tőkéjük 3%-át tehetik fedezeti és kockázati alapokba.

Radikálisabb változtatás lenne az úgynevezett 100%-os tartalékráta bevezetése, ami azt jelentené, hogy a bankok az ügyfelek betéteit a jegybanknál vagy készpénzben lennének kötelesek tartani, így nem használhatnák fel finanszírozásra. A kötelezettségek teljesítése a javaslat szerint kötvények segítségével történne. Az elképzelés előnye, hogy a bank biztosan ki tudná fizetni a betéteseit, nem lenne szükség állami beavatkozásra. Hátrány viszont, hogy a betétekre adott nulla, negatív kamat valamint a kötvények magas kamata áll egymással szemben. Az bizonyos, hogy ezt a rendszert csak olyan országokban lehetne bevezetni, ahol a befektetők tisztában vannak a befektetéseik kockázatával.

A válság felkészületlenül érte az unió bankrendszerét. A problémák kezelésére az unió kötelezettséget vállalt, bevezeti a Bázeli III-as szabályokat, mindez azonban nem volt elegendő. Hiányzott a bankokra vonatkozó egységes szabályozás. Egyes európai országok adóssága ekkorra már olyan mértékben megnőtt, hogy kihatott az adott ország bankrendszerére is. Egyesek szerint, ha a bankok vállalatok lennének, akkor már rég csődbe mentek volna. Sajnos a 2008-as gazdasági válság során néhány bank így is tönkre ment (pl.: Fortis, Lehman Brothers, Dexia, izlandi bankok). 2012-ben 5500 bankfiókot zártak be az Unióban, így 2008 óta összesen 20.000 fiókra nőtt ez a szám. A legtöbb bankot Görögországban (5,7%), Spanyolországban (4,9%), Olaszországban (3,1%) és Írországra (3,3%) zártak be az összes bezáráshoz képest. A bankszektorra jellemző, hogy konjunktúra idején jelentős bevételre tesznek szert, viszont recesszió idején jelentős tőkeinjekcióra szorulnak. Ez különösen veszélyes, hiszen a bankok nem megfelelő működése, legrosszabb esetben csődje, a gazdaság valamennyi területére kihat.

Ebben a helyzetben számos ország kénytelen volt megtámogatni legnagyobb bankjait, ha el akarta kerülni azok csődjét. Míg a legtöbb országban a hatalmas államadósság okozza a gondokat, Spanyolországban fordított a helyzet. Ott a bankszektor jelentős adóssága okoz szuverén adósságproblémákat. Az európai bankokra jellemző, hogy túl kevés tőkével rendelkeznek, a szektor túl nagy. Minél több bank van jelen a piacon, annál nehezebb ezeket az intézményeket feltőkésíteni. Az európai bankok teljes követelésállománya

¹⁰ Barack Obama elnök tanácsadója, aki 1979 és 1987 között a Fed elnöke volt.

meghaladja az euró zóna GDP-jének 250%-át. A probléma főként a dél-európai országokban jelentős.

„A válságkezelésben új szerepet kap az állam, így az erős, piacokat szabályozó és ellenőrző hatalom, amely a válság kialakulása és eszkalálódása okán a pénzügyi piacokat és banki intézményeket kell, hogy a figyelem középpontjába állítsa. Az állam gazdasági szerepvállalásában a hagyományos közhatalmi és szociális funkciók mellett felértékelődik a konjunktúraciklusok ingadozását enyhíteni hivatott állami szerep...”

Lentner (2013)

2001-től háromszintű (3L3) bizottság jött létre az unióban: az Európai Tőkepiaci Szabályozók Bizottsága (CESR), az Európai Bankfelügyeleti Bizottsága (CEBS) és az Európai Biztosítás és Foglalkoztatási Nyugdíj Felügyeleti Bizottsága (CEIOPS). Ezen bizottságok felállításának fő célja az volt, hogy olyan, a nemzeti felügyeleti hatóságokkal együtt kidolgozott szttenderdeket készítsenek, amelyek segítenek a szabályok összehangolásában.

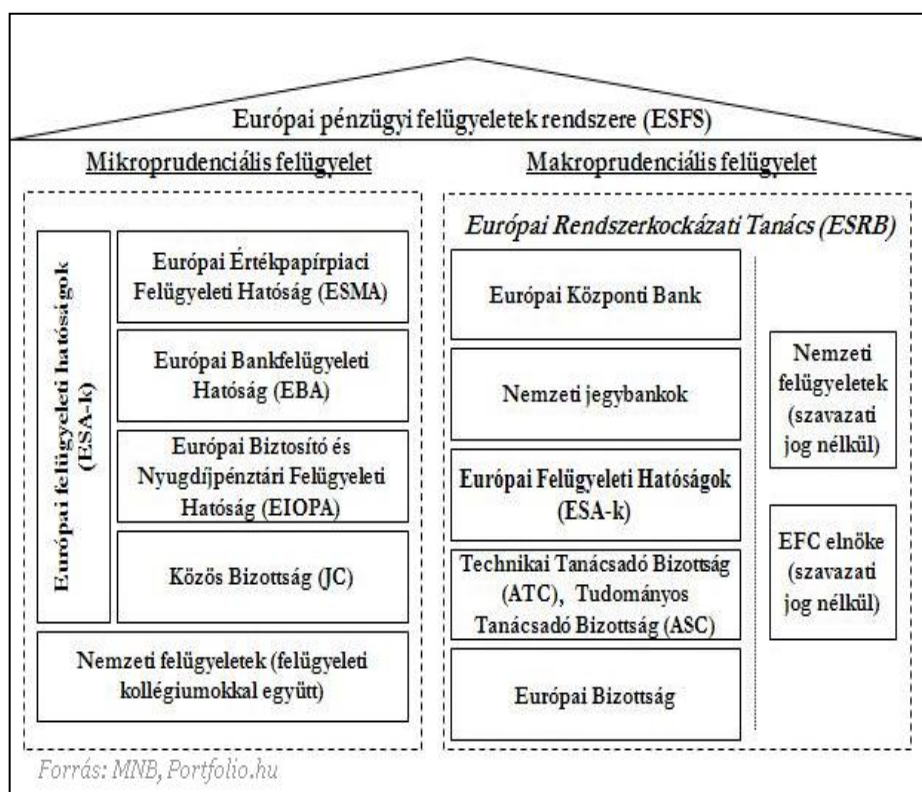
A válság hatására az intézményrendszer megújult és az Európai Unió keretein belül a pénzügyi piacok felügyeletére kétpilléres, makro- és mikroprudenciális felügyeleti struktúra jött létre. Ezt mutatja a 4. ábra.

A makroprudenciális felügyelet élén az Európai Rendszerkockázati Tanács (ESRB) áll, amely figyelemmel kíséri, értékeli a makrogazdaság és a pénzügyi rendszer működéséből eredő kockázatokat, figyelmeztet a kockázatok kialakulására, javaslatokat tesz ezek kezelésére.¹¹ Tagjai között vannak a jegybankok, az Európai Központi Bank, az Európai Bizottság képviselői és az EBA elnöke.

A mikroprudenciális felügyeletért a Pénzügyi Felügyeleti Európai Rendszere (ESFS) felel, amelyen belül az EU tagállamok nemzeti felügyeleti hatóságai a három Európai Felügyeleti Hatósággal együtt látják el az egyedi pénzügyi intézmények felügyeletét. Az ESFS célja annak biztosítása, hogy a pénzügyi szektorra alkalmazandó szabályokat a pénzügyi stabilitás megőrzése érdekében megfelelően végrehajtsák, valamint, hogy biztosítsa a pénzügyi rendszerbe vetett bizalmat és a szereplők védelmét. Az ESFS az ESRB munkájához mikroprudenciális adatokat ad át, nyomon követi az ESRB által kiadott figyelmeztetéseket és ajánlásokat. Az új európai pénzügyi felügyeleti rendszer a vá-

¹¹ Nemzetközi szinten ezt a feladatot a Financial Stability Board (FSB) látja el.

rakozások szerint kölcsönösen erősíteni fogja a pénzügyi stabilitásra gyakorolt hatást, hatékonyabbá teszi a felek közötti információáramlást.

4. ábra: Az európai pénzügyi felügyelet rendszer

Forrás: Soós János: Európa új pénzügyi felügyeleti struktúrája (2011)¹²

Az EFSF munkáját váltja fel az ESM, amely az euró zóna tagországok 700 milliárd eurós garanciavállalásából áll fel, hitelnyújtási kapacitása 500 milliárd euró, amelyből a bankok feltőkésítésére 60 milliárd eurót használhat fel a kormányok közbeiktatása nélkül. Az adott bank tőketartalékát 4,5%-ra kell felemelni, valamint a kapott összeg 20%-ának megfelelő összeggel kell hozzájárulni a kormánynak a tőkeinjekcióhoz. A tagállamok döntése értelmében ezen forrást visszamenőleg is igénybe lehet venni bankok feltőkésítésére. Az ESM tehát nemcsak a tagállamoknak nyújt segítséget, hanem a tervezett bankunió mentőalapja is lesz, annak létrejötte után.

Korábban a problémák egyik forrása az volt, hogy a tagállamok nem egységesen alkalmazták az EU direktíváit, a szabályokat többféleképpen értelmezték. Az unión belül a szakértők szerint elsősorban a *home country control*, azaz hazai ország felügyeletének el-

¹² http://www.pszaf.hu/data/cms2290058/Europa_uj_penzugyi_felugyeleti_strukturaja.pdf

ve okoz problémákat. A *host country*, azaz a fogadó állam és a hazai állam felügyelő hatóságainak hatásköre gyakran kerül összeütközésbe egymással.

Másik nehézséget jelentett az aszimmetrikus információáramlás a szereplők között. Mindezek révén az európai pénzügyi intézményeknek költségesebbé vált a működés, a nemzeti szabályozásoknak való megfelelés, így pedig versenyhátrányba kerültek amerikai és ázsiai versenytársaikkal szemben.

A pénzügyi, majd gazdasági válságra adott válaszként az Európai Unió a Pénzügyi Felügyelet Európai Rendszerével olyan szervezetet hozott létre, amelyek a rendszerszintű és az egyes piaci szereplők szintjén megjelenő kockázati tényezők felügyeletéért egyaránt felelnek. A reform eredményeként a mikroprudenciális szinten tevékenykedő európai felügyeleti hatóságokat (EFH-k) olyan szabályozói jogkörökkel ruházták fel, amelyek ellenkezhetnek az Európai Unió elsődleges jogával. A Meroni-doktrína¹³ ugyanis máig korlátozza az ügynökségi formában működő szervek számára történő határozathozatali jogkörök átruházását. Az ügynökségek létrehozására és működésére vonatkozóan nincsenek általános szabályok. Az ügynökségek szerződéseken kívüli szervezeteknek minősülnek, mivel sem a szerződések, sem az Európai Unió elsődleges joga nem említi meg őket.

Az EFH-k azért sorolhatók be ebbe a kategóriába, mert viszonylagos autonómiával bírnak, önálló jogi személyek, állandó megbízatásuk van, és az unió jogszabályai konkrét feladatokat végrehajtó, független szervként hozták létre őket. Feladatai a következők:

- hozzájárulás a magas színvonalú közös szabályozási és felügyeleti gyakorlatok kialakításához
- hozzájárulás a kötelező erejű uniós jogi aktusok alkalmazásához
- a szabályozási arbitrázs megakadályozása
- nézeteltérések esetén közvetítés és vitarendezés
- az illetékes (nemzeti) hatóságok közötti és a pénzügyi piaci szereplők hatékony felügyelete
- vészhelyzetekben való fellépés.

¹³ Szegedi László (2011): A pénzügyi felügyelet európai rendszere a Meroni-doktrína tükrében
http://ppb.mk.uni-nke.hu/downloads/lapszamok/2011_1/tanulmanyok/Szegedi_L_Tamop_1_cikk.pdf

7. RENDSZERKOCKÁZAT A BANKSZEKTORBAN

A dolgozat elején már kitértem rá, hogy a legújabb uniós szabályozás és a nemzetközi szabályok is kiterjednek a rendszerkockázati szintű bankokra, hiszen ezekkel az intézményekkel volt a legnagyobb probléma a közelmúltban.

A bankok esetén kétfajta kockázatról beszélhetünk. Az *egyedi kockázatok* csak az adott bankot érintik, nem pedig az egész bankszektor. Ezzel szemben a *rendszerszintű kockázat* a pénzügyi rendszer egészére és ezáltal a teljes gazdaságra hatással van. Az ilyen gazdasági szereplőket nevezzük rendszerkockázati szempontból fontos pénzügyi intézményeknek (*Systematically Important Financial Institution, SIFI*). Rendszerkockázati probléma volt például a válságot megelőzően Magyarországon az emberek tömeges devizahitel felvétele. Lublőy Ágnes egyik cikkében így ír a rendszerkockázatról Sheldon-t és Maurer-t idézve:

„A rendszerkockázat olyan a pénzügyi élet szereplőinek, mint Nessie, a Loch Ness-i szörny a skótoknak. Mindenki tisztában van a veszéllyel. Mindenki pontosan le tudja írni a fenyegető veszedelmet. Nessie, a rendszerkockázathoz hasonlóan mindenütt jelen van, de senki nem tudja, hogy mikor és hol bukkanhat fel. Nincs rá bizonyíték, hogy valaki már valójában szembetalálkozott vele, de létezésének ténye minden kétséget felülmúl.”

Lublőy (2003)

Itt érdemes megemlíteni a „*too big to fail*” elvet, amely a túl nagy, hogy csődbe jusson intézményekre vonatkozik. Ezekkel az intézményekkel, ha valami probléma történne, akkor az egész gazdaságot veszélybe sodorná, ezért ezeket a szereplőket általában az adott ország mentőcsomaggal látja el.

A szakirodalomban a túl nagy a csődhöz elvet a Continental Illinois Bank 1984-es csődjéhez és az FDIC általi megmentéséhez kapcsolják. Ezt a gyakorlatot már Angliában is alkalmazták (igaz akkor még nem nevesítették) a Bank of England, a Déltengeri Társaság és a Kelet-indiai Társaság állami megmentésekor. A nagy gazdasági világválság következtében megalapították a *Reconstruction Finance Corporation* (RFC), amely a bajba jutott, kiemelkedően fontos pénzügyi intézményeknek nyújtott segítséget (Mérő, 2012, p.32).

Napjainkban a témával kapcsolatban új fogalmak jelennek meg. A „*too big to fail*” elvet egyre inkább a „*too big to save*” elv váltja fel, vagyis a legtöbb óriásbank ma már túl nagy a megmentéshez. A TBTF bankok legújabb megnevezése a rendszerkockázati szempontból fontos bankok (*Systemically Important Banks-SIB*). Ezen intézmények szabályozásának legfőbb szempontjai:

- túlzott növekedési motivációk, a SIB státusz elérésére tett törekvés visszaszorítása
- a SIB bankok csődvalószínűségének az átlagos bankok csődvalószínűsége alá szorítása
- egy SIB bank csődje esetén az adófizetők terheinek csökkentése.¹⁴

A SIB bankok is két csoportra bonthatók:

- Nemzetközi szinten rendszerkockázatot jelentő bankok (G-SIBs)
- Nemzeti szinten rendszerkockázatot jelentő bankok (D-SIBs)

A globális rendszerkockázati szinten fontos bankok (G-SIBs) minősítésére a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság minőségi és mennyiségi mutatókat dolgozott ki. Ilyen mutatók a bank mérete, pénzpiaci kapcsolatainak kiterjedtsége, a bank nemzetközi jellege.

A mutatószámokkal a bizottság azt a 73 legnagyobb nemzetközi bankcsoportot elemezte, amelyek 2009. év végén a globális banki eszközállomány körülbelül 65%-át tudhatták magukénak. A 73 bankcsoport közül 29-et talált globálisan rendszerkockázati szempontból fontos intézménynek. Ezeket a bankokat a rendszerkockázati hatásuk alapján öt kategóriába sorolták, ezt tartalmazza az 5. táblázat. Az egyes kategóriákhoz többlettké-követelményt rendeltek azért, hogy ezeknek a bankoknak a kockázatviselő képességét növeljék, és ezáltal csökkentsék a csődvalószínűségüket.

Az első csoportban található a legtöbb, összesen 15 bank, 1,5%-os plusz tőkére lenne szüksége 8 banknak, a harmadik csoportba a kettő, a negyedikbe pedig a négy legnagyobb bank került. A 29 intézmény közül a legnagyobb többlettkét igénylő kategóriában nem található bank.

¹⁴ Mérő Katalin-Piroska Dóra: A makroprudenciális bankszabályozás és –felügyelés keretrendszerének kialakulása, Hitelintézeti Szemle 2013. tizenkettedik évfolyam 4. szám p. 318

5. táblázat: A 29 nemzetközi szinten rendszerkockázatot jelentő bank többlettőke szükséglete a BCSB elemzése szerint

Tőkeszükséglet	G-SIBs bankok
5 (3,5%)	-
4 (2,5%)	Citigroup
	Deutsche Bank
	HSBC
	JP Morgan Chase
3 (2,0%)	Barclays
	BNP Paribas
2 (1,5%)	Bank of America
	Bank of New York Mellon
	Credit Suisse
	Goldman Sachs
	Mitsubishi UFJ FG
	Morgan Stanley
	Royal Bank of Scotland
	UBS
1 (1,0%)	Bank of China
	BBVA
	Group BPCE
	Group Crédit Agricole
	ING Bank
	Mizuho FG
	Nordea
	Santander
	Société Générale
	Standard Chartered
	State Steet
	Sumitomo Mitsui FG
	Unicredit Group
	Wells Fargo

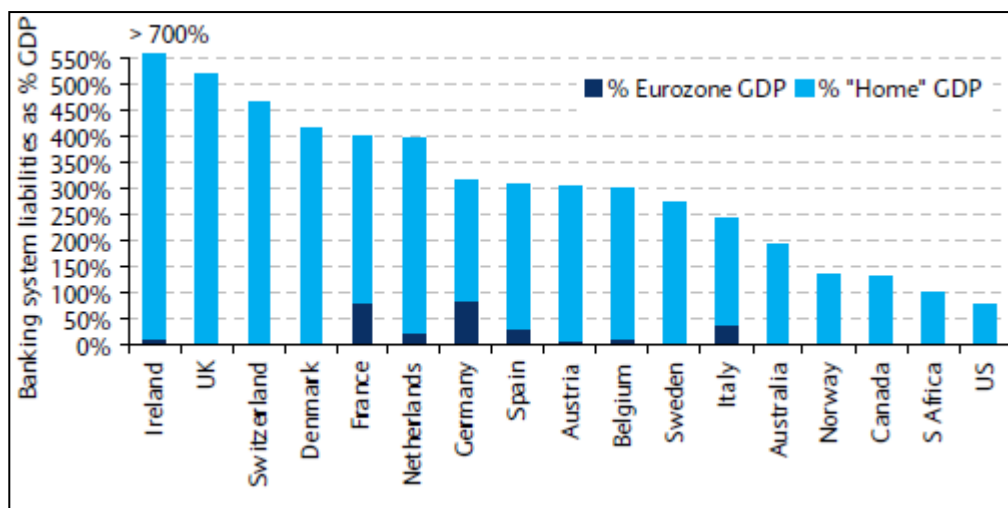
Forrás: G-SIBs as of November 2012 allocated to buckets corresponding to required level of additional loss absorbency (2012)¹⁵

¹⁵ Financial Stability Board: Update of Group of Global Systemically Important Banks (G-SIBs) (2012) p.3

Az Európai Bankfelügyeleti Hatóság (EBA) is meghatározta az ő szempontjából kockázatosnak ítélt bankokat. Végül 71 intézményt vizsgáltak és előírták számukra, hogy tőke megfelelési mutatójukat 9%-ra növeljék. A dolog árnyoldala, hogy ezek a bankok joggal számítanak arra kritikus helyzetben, hogy az állam majd megmenti őket, ezért hajlandóak az átlagosnál nagyobb kockázatot vállalni, így versenyelőnyhöz jutnak a többi bankkal szemben. A 2008-as válság erre a problémára mutatott rá. A bankok nem rendelkeztek megfelelő mennyiségű likvid eszközzel a betétesek kifizetésére. Jellemző volt, hogy ha a bank fizetőképes, szolvens volt, akkor a pénzpiacról finanszírozni tudta a kötelezettségeit, viszont a válság bebizonyította, hogy az intézmények túlzott kockázatvállalási hajlandósága veszélybe sodorta az egész gazdaságot.

Az Egyesült Államokban bevezetett Dodd–Frank-törvény lehetővé teszi a hatóságoknak, hogy a legnagyobb bankokat szigorúan ellenőrizzék és szabályozzák, vagyis azt, hogy a TBTF elv felszámolásra kerüljön („*to end too big to fail*”). A probléma az intézményi rendszer bonyolultsága, az átfedések miatti konfliktusok. Európában hasonló törvény bevezetését egyenlőre nem tervezik, de a Liikanen jelentés már tartalmazza a kereskedelmi banki és saját számlás értékpapír kereskedési tevékenység elválasztását, viszont megengedi, hogy ezen két tevékenység bankjai egy bankcsoporthoz tartozzanak.

Az országok GDP-jéhez mérve az európai bankrendszer jóval nagyobb, mint az amerikai. A nagy európai bankok mérlegfőösszege az európai GDP-hez képest nem nagy, de saját országuk nemzeti jövedelméhez mérten óriási. Ezt mutatja az 5. ábra. Írország esetén ez a szám eléri az 550%-ot, őt követi az Egyesült Királyság, Svájc, Dánia. Az ábrán nem szerepel, de Ciprus esetében ez az érték 800%. Franciaország, Németország, Olaszország és Spanyolország esetén már az eurózóna GDP-jéhez mért adósság is jelentős. Az első két országban közel 100%. A sor végén találhatók a nem európai országok (Ausztrália, Kanada, Dél-Afrika és az Egyesült Államok), ahol a banki kitettségek aránya jóval alacsonyabb az ország GDP-jéhez viszonyítva.

5. ábra: Bankok kötelezettségállományának aránya az eurózóna és az anyaországának GDP-jéhez viszonyítva

Forrás: My budget 360: The contagion of the European Union and banking debt

A legfontosabb pénzügyi intézmények fenntartása érdekében a kormányok óriási összegeket juttattak közpénzekből a bankokba. 2008 októbere és 2011 októbere között az Európai Bizottság 4500 milliárd euró, az uniós GDP 37%-ának megfelelő összeget hagyott jóvá a csőd szélére került pénzügyi intézmények megmentésére.

A pénzügyi válság kapcsán az unió számos unortodox lépést tett, hogy biztosítsa az európai bankrendszer likviditását. A két fő eszköze a fedezet kötvény-vásárlási program (CBPP) és az értékpapír-piaci program (SMP), amelyet 2012 szeptemberében felváltott a korlátlan kötvény-vásárlási program (OMT).

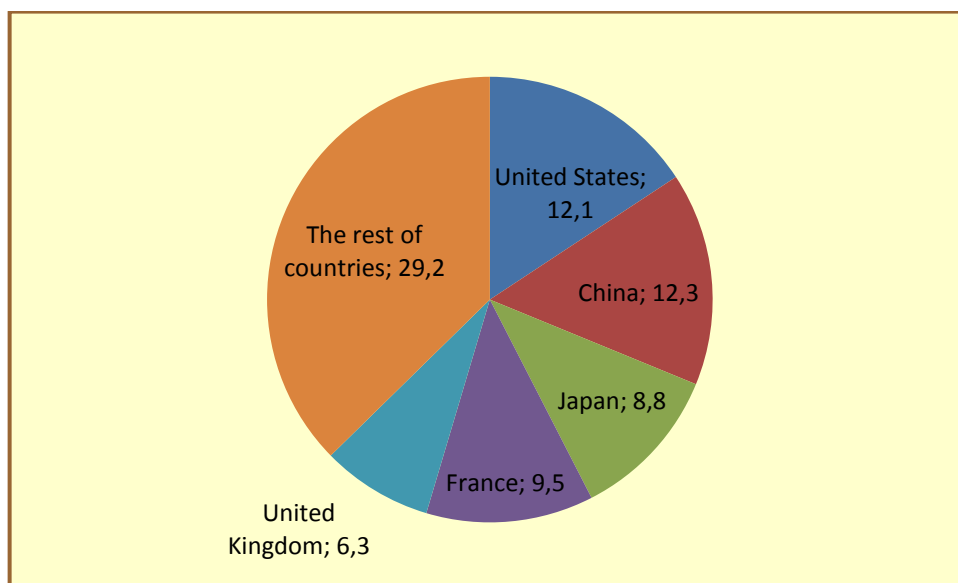
Az előző fejezetben tárgyalt Európai Pénzügyi Stabilizációs eszközt, az EFSF-et 2010 júniusában hozták létre a tagállamok, egy ideiglenes pénzügyi mentőcsomag biztosítására. Az alap létrehozására szükség is volt, ugyanis 2011-ben Írország, Portugália és Görögország is kapott a pénzből támogatást.

2012-es adatok alapján a világ 100 legnagyobb bankját rangsorolja a *2. számú melléklet* az összes tőke alapján. A Financial Stability Board 2011-es jelentése tartalmazza, hogy a kereskedelmi bankok konszolidált tőkéje világszinten 100 billió dollár volt 2010-ben. A 100 legnagyobb bank a világ 26 országában működik. Ezek az országok adják a világ népességének 60%-át, a világ GDP-jének 82%-át, a bankok tőkéjének 92%-át.

A legnagyobb pénzintézet a német Deutsche Bank 2,822 billió dollár tőkével. A Deutsche Bank 20-szor nagyobb, mint a lista legalján található „legkisebb” amerikai bank, az American Express of the United States 148 billió dollár tőkével.

Néhány nagyobb bank elhelyezkedése a listán:

JP. Morgan Chase 7., Bank of America Corp. 10., Bank of China 14., Citigroup 15., ING 19., Morgan Stanley 35., Erste Group Bank 71., Raiffeisen Bank International 83.

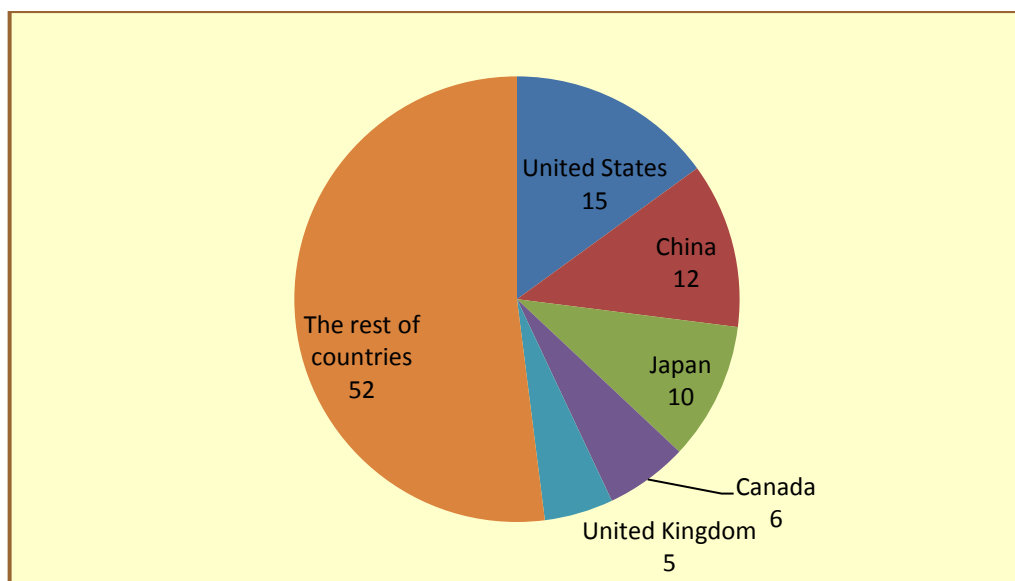
6. ábra: A világ 100 legnagyobb bankjának tőkéje 2012-ben (ezermilliárd \$)

Forrás: James R. Barth-Apanard Prabha: Breaking (banks) up is hard to do: New perspective on too big to fail (2012)¹⁶

Az össztőke alapján Kína vezeti a sort 12,3 billió dollárral, második az USA 12,1 billió dollárral, majd Franciaország, az Egyesült Királyság és Japán. A többi ország 29,2 billió dollár tőkével rendelkezik.

A listán a legtöbb bank, szám szerint 15 az Egyesült Államokban található. Öt követi Kína 12, Japán 10, Kanada 6, az Egyesült Királyság pedig 5 bankkal. A többi 52 bank 23 ország között oszlik el.

¹⁶ <http://fic.wharton.upenn.edu/fic/papers/12/12-16.pdf>

7. ábra: A világ 100 legnagyobb bankjának megoszlása 2012-ben (db)

Forrás: James R. Barth-Apanard Prabha: Breaking (banks) up is hard to do: New perspective on too big to fail (2012)

„A bankok növekedése következtében 2008-ra 30 olyan bankcsoport működött a világon, amelynek külső forrásállománya meghaladta a bank székhelyéül szolgáló ország GDP-jének felét. Közülük is a legnagyobb az UBS-csoport, aminek külső forrásállománya a svájci GDP 3,7-szerese volt, a második helyen az ING-csoport áll, a holland GDP 2,2-szeresét kitevő külső forrásállománnyal... Az Erste csoport az osztrák GDP 67%-át kitevő, míg az Unicredit-csoport az olasz GDP 63%-át kitevő külső forrásállományt tudhat magáénak.”¹⁷

(Mérő 2011 p.317.)

Az unióban hét olyan bankcsoport is működik, amelyek mérlegfőösszege meghaladta 2011-ben az EU GDP-jének 10 %-át. Ezt mutatja a 6. táblázat. A legnagyobb a német Deutsche Bank, amely a legnagyobb bankok 100-as listáján is az első helyen szerepel. A 10 bank közül egy-egy található Németországban és Spanyolországban, 4 bank Angliában és szintén 4 bank Franciaországban.

A táblázatból is jól látszik, ami az előző idézetben szerepelt, hogy mind a 10 bank GDP-je meghaladta a székhelyéül szolgáló ország GDP-jének 50%-át. Európában 2012-

¹⁷ <http://econ.core.hu/file/download/vesz2011/bankszabalyozas.pdf>

ben összesen 20 ilyen bank volt. Ezzel szemben Amerikában a legnagyobb bank, a J.P. Morgan összes kötelezettsége az USA GDP-jének 13%-át teszi ki.

6. táblázat: Az Európai Unió 10 legnagyobb bankja, 2011

Bank	Anyaország	Mérlegfőösszeg (millió euró)	Mérlegfőösszeg az anyaország GDP-jének %- ában	Mérlegfőösszeg az EU GDP- jének %-ában
Deutsche Bank	Németország	2 164 103	84,8	17,4
HSBC	Anglia	1 167 796	119,8	15,8
BNP Paribas	Franciaország	1 965 283	99,8	15,8
Credit Agricole Gro- up	Franciaország	1 879 536	95,4	15,1
Barclays	Anglia	1 871 469	113,9	15,0
RBS	Anglia	1 803 649	109,8	14,5
Santander	Spanyolország	1 251 525	118,2	10,1
Societe Generale	Franciaország	1 181 372	60,0	9,5
Lloyds Bank- ing Group	Anglia	1 161 698	70,7	9,3
Groupe BPCE	Franciaország	1 138 395	57,8	9,1

Forrás: Mérő Katalin: Egy paradigma születése és bukása A „túl nagy a csódhöz” elv értelmezésének és alkalmazásának változásai 2012 p. 47.¹⁸

A pénzügyi világban jelenleg zajló válság kirobbanásának idén volt az ötödik évfordulója. Azt gondolhatnánk, hogy ezalatt a viszonylag hosszú idő alatt a rendszer szereplői tanultak hibáikból és megtették a szükséges lépéseket egy újabb világméretű válság elkerüléséhez. Sajnos az elmúlt öt év során a pénzügyi folyamatok még bonyolultabbá váltak, a szereplők még inkább összefonódtak egymással. 2007 óta a világ 6 legnagyobb bankja még nagyobb lett, eszközértékük 27%-kal emelkedett.

¹⁸ <http://econ.core.hu/file/download/vesz2012/tulnagyacsodhoz.pdf>

8. A BETÉTBIZTOSÍTÁS GYAKORLATA MAGYARORSZÁGON

A bankunió pillérei között fontos és sürgető a közös betétbiztosítási rendszer létrehozása. Ahogy azt az elmúlt évek eseményei kapcsán láttuk, az ügyfelek betéteinek védelme kulcsfontosságú a válság tovaggyűrűző hatásának megakadályozása szempontjából. Az emberek megtakarításait természetesen féltik, és bármilyen vélt vagy valós hír kapcsán, jelentős pánikot tudnak okozni azzal, hogy megrohamozzák a pénzügyi intézeteket és tömegesen veszik ki betéteiket, ahogyan azt nemrég láttuk Ciprus esetében. Talán az unió is belátta, hogy a betétek megóvása a fontosabb feladat a stabil fogyasztói bizalmon alapuló egységes bankrendszer megteremtésében.

A betétbiztosítás lényegében a pénzügyi biztonsági védőháló utolsó eleme, amely kártalanítja az ügyfélt, ha a bank nem tud fizetni, egyben lényeges eleme az adott ország pénzügyi stabilitásának. A szabályozás legfőbb célja, hogy valamely hitelintézet csődjére esetén a bizalomhiány ne terjedjen át a bankrendszer más szereplőire, ne kerüljenek veszélybe a betétesek megtakarításai. Ha mégis sor kerülne a hitelintézet csődjére, akkor az ügyfelek a lehető legkisebb veszteséget szenvedjék el, valamint a betétbiztosítónak (rajta keresztül a bankoknak) is a lehető legkevesebb pénzébe kerüljön a kártalanítás.¹⁹

Az elmúlt években hazánkban is volt példa arra, hogy a betétbiztosítónak kártalanítást kellett teljesítenie az ügyfelek felé. A Jógazda Szövetkezeti Takarékpénztár 2011-ben, a Soltvadkert és Vidéke Takarékszövetkezet 2012-ben vált fizetésképtelenné. A következőekben ezen két intézmény kártalanítási folyamatának lebonyolítását, alkalmazott módszereit, a legfontosabb pénzügyi adatokat és mutatókat szeretném bemutatni.

8.1 A szövetkezeti hitelintézetek jelentősége Magyarországon

A szövetkezeti hitelintézetek kiemelkedő szerepet töltenek be a vidéki lakosság, a kis- és középvállalkozások, önkormányzatok pénzügyi szolgáltatással történő ellátásában. A szövetkezetek az összes hitelintézeti fiók 40%-át teszik ki. A települések 1/3-án ezen intézmények a kizárólagos pénzügyi szolgáltatók. Fontos szerepük van abban, hogy a vidéki lakosság is hozzájuthasson a megfelelő pénzügyi szolgáltatásokhoz.

2012. május 31-én az OBA-nak 164 tagintézete volt, ebből 126 takarékszövetkezet, 3 lakástakarék-pénztár, 4 hitelszövetkezet és 31 bank.

¹⁹ Országos Betétbiztosítási Alap: Az első tíz év (1993-2003)

2012-ben összesen közel 49 milliárd forintba került három takarékszövetkezet csődje, amit az alábbi táblázat is mutat.

9. táblázat: A felszámolás alá került takarékszövetkezetek kártalanítása, 2012

(ezer Ft)	Befagyott betétek	Teljesített kifizetések összesen	Teljesített kifizetések tőke	Kamat
Heves és Vidéke Takarékszövetkezet	1 389 090	0	0	0
Jógazda Szövetkezeti Takarékpénztár	9 861 220	27 999	22 843	5 156
Soltvadkert és Vidéke Takarékszövetkezet	37 709 668	33 224 625	32 792 532	432 093
Összesen	48 959 978	33 252 624	32 815 469	437 249

Forrás: Az Országos Betétbiztosítási Alap 2012. évi éves beszámolója

„A betét befagyásánál csak az lehet kellemetlenebb, ha a bukott pénzintézet ügyintézőinek korábbi mulasztásából vagy saját óvatlanságából eredően valaki nem, vagy csak hosszú és fáradságos utánajárás után jut hozzá a kártalanításhoz.”²⁰

A bankfelügyelet még 1993-ban rendelte el a Heves és Vidéke Takarékszövetkezet felszámolását. A károsultak kifizetése már ekkor elkezdődött, viszont a kamatok esetében a kártalanítás közel 15 évet késett. 2012-ben kifizetés már nem történt. A vizsgált két takarékszövetkezet felszámolása jelenleg is folyamatban van.

²⁰ A Heves és Vidéke Takarékszövetkezet válságkezelésének fehér könyve 1. oldal

10. táblázat: Az OBA által biztosított megtakarítások betétosztályonkénti megoszlása

Betétosztályok		Bank		Szövetkezet		Teljes	
		2011	2012	2011	2012	2011	2012
0-100.000 euró	mrdFt	6184	6583	1229	1299	7413	7881
	%	57,0	57,5	89,4	89,7	60,7	61,1
	e db	1841	8282	1841	1802	9835	10083
100.000 euró felett	mrdFt	4656	4865	146	150	4802	5015
	%	43,0	42,5	10,6	10,3	39,3	38,9
	e db	37	35	2	2	39	37
Összesen	mrdFt	10840	11448	1375	1449	12215	12896
	%	100	100	100	100	100	100
	e db	8031	8316	1843	1804	9874	10120

Forrás: Az Országos Betétbiztosítási Alap éves beszámolóí (2011-2012)

A 8. táblázatban látható, hogy a 100.000 euró alatti, biztosított betétek aránya 2011-ről 2012-re emelkedett, leginkább a bankszektorban 0,5%-kal. A 100 ezer euró feletti betétek nagysága szinte azonos maradt a két évben. Összességében 12 215 milliárd forintról 12 896 milliárd forintra növekedett az állomány, vagyis közel 6%-kal.²¹

²¹ A táblázat csak a 2011,2012-es évek adatait tartalmazza, mert azt megelőzően más biztosítási értékhatár volt érvényben: 0-13,5 millió Ft, 13,5-27 millió Ft, 27 millió Ft felett.

8.2. A Jógazda Szövetkezeti Takarékpénztár valamint a Soltvadkert és Vidéke Takarékszövetkezet kártalanítási eljárása

8.2.1. A Jógazda Szövetkezeti Takarékpénztár kártalanítási folyamata

A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete 2010 szeptemberében kezdett vizsgálatot a Jógazda takarékszövetkezetnél meglévő kockázatokról. A hitelintézet szavatoló tőkéje ekkor már negatív előjelűvé vált és felszólították a tulajdonosokat a mielőbbi tőkeszerkezet rendezésre. A PSZÁF 2011 januárjában döntött a Jógazda Szövetkezeti Takarékpénztár működési engedélyének visszavonásáról és a felszámolási eljárás megindításáról, az ugyanis súlyosan megsértette a hitelintézetek tőkehelyzetére vonatkozó szabályokat. A mintegy 1 milliárd forintos tőkeproblémát a tulajdonosok nem tudták megoldani, ezért a nagybetétesek kivették a pénzüket a hitelintézetből, amelynek következménye a fizetőképesség fokozatos gyengülése lett. A Jógazda Szövetkezeti Takarékpénztárnak a kialakult helyzetben nem volt lehetősége a helyzet rendezésére, ugyanis a tulajdonosok ezt nem tudták önerőből megoldani. Korábban hat takarékszövetkezet nem csatlakozott egyik önkéntes intézményvédelmi alaphoz sem, köztük volt a Jógazda is. A jelenleg is tárgyalt új takarékszövetkezeti törvény lényege éppen egy kötelező tagságon alapuló takarékszövetkezeti integráció létrehozása. Két központi szerve a Takarékbank és egy új integrációs szervezet lenne.

A 2013. évi CXXXV. törvény kezdő sorai tartalmazzák, hogy szükséges a takarékszövetkezeti szektor átalakítása az alacsony tőkeellátottság miatt, valamint szolgáltatási szintje és szervezettsége nem megfelelő, féltő, hogy jelenlegi formájában nem lesz hosszú távon működőképes. A törvény értelmében az újonnan létrejövő Integrációs Szervezetnek minden takarékszövetkezet kötelezően tagja, valamint a Takarékbank Zrt. és a Magyar Fejlesztési Bank tagok még. A szervezet figyelemmel kíséri a takarékszövetkezetek tőkeellátottságát, fizetőképességének alakulását. A tagok kötelesek díjat fizetni, amelynek éves mértéke a kockázattal súlyozott kitettség 0,1%-a. Az Országos Takarékszövetkezeti Intézményvédelmi Alap (OTIVA), a Regionális Pénzintézetek Intézményvédelmi Alapja (REPIVA), a Hitelszövetkezetek Első Hazai Önkéntes Betétbiztosítási és Intézményvédelmi Alapja (HBA) és a Takarékszövetkezeti Intézményvédelmi Alap (TAKIVA) az új intézmény létrejöttével megszűntek.

Elemzők szerint, megfelelő intézményvédelem mellett, a kialakult helyzet elkerülhető lett volna. A kötelező intézményvédelmi tagság bevezetése, valamint az így létrejövő kockázatvállalás nagyobb pénzügyi biztonságot jelenthetne, és a fajlagos költségekre is kedvező hatással bírna.

Az OBA-nak a 2010-ben bevezetett új törvénymódosítás szerint 20 munkanapja volt, hogy a takarékszövetkezet betéteseit kifizesse. Ehhez három eszközt választott:

- banki átutalás: Vállalkozások számára kötelező volt.
- OBA Betétbiztosítási Kártya: 1 millió forint feletti összeget lehetett felvenni a kártya segítségével bizonyos banki automatáknál.
- postán keresztül: 1 millió forint alatti összegeket postai utalvánnyal kapták kézhez az ügyfelek.

A kifizetések megkezdése előtt számos hiányosságot tárt fel az OBA a takarékszövetkezet nyilvántartási rendszerében, főként a betétesek adataival kapcsolatban. A megfelelő adatállomány megléte kulcsfontosságú ahhoz, hogy az OBA a 20 munkanapos kártalanítási határidőt teljesíteni tudja. Ebben az esetben sajnos jóval több időt vett igénybe az adatok ellenőrzése és rendbe tétele, mint amennyi akkor kellett volna, ha az adatbázis az ügyfelek naprakész adatait tartalmazza.

- A takarékszövetkezet 5457 betétessel rendelkezett, ebből magánszemély 4546 fő, vállalkozás pedig 1119 volt.
- A közel 10 milliárd forintos betétállományból 9,8 milliárd forint volt biztosítva. A betéteseknek 8,5 milliárd forintot fizetett ki az OBA. Az törvények értelmében az 500 forint alatti összegekre nem vonatkozik a kifizetés, így ezzel 84 ezer forintot takarított meg az OBA, valamint 19 olyan betétes volt, akiknél az összeg meghaladta a 100 ezer eurós biztosítási határt, így ők összesen 350 millió forintot nem kaptak vissza. 13,5 millió forintnyi betét volt nem azonosított. 186 betétes felé nem volt teljesíthető 43,5 millió forintnyi kifizetés, mivel pénzüket még azelőtt helyezték el a takarékszövetkezetnél, hogy az OBA biztosítása hatályba lépett volna. Az 1993. július 1. előtt elhelyezett állami garanciás betétállomány kifizetését is az OBA bonyolította le.
- A kártalanítás nem terjed ki az önkormányzatokra, így 13 település esett el összesen 59 millió forinttól, valamint három hitelintézet 252 millió forinttól.
- A teljes kártalanítási összeg 9,1 milliárd forintot tett ki 5329 fő számára. 2011. április 8-ig az OBA a betétesek 98%-át kártalanította.

Az eljárást követően felmérésre került, hogy az ügyfelek mennyire voltak elégedettek az OBA kártalanításával kapcsolatban. Mintegy 500 kártalanított betétest kérdeztek meg. 96% szerint megnyugtató a 100 ezer eurós biztosítási értékhatár és a 20 munkanapos határidő. 89% elégedett volt az OBA által nyújtott tájékoztatással és ennek köszönhetően továbbra is biztonságban érzi pénzét. A gyorsított 20 munkanapos eljárás bevezetése óta, az unión belül, ez volt a legnagyobb kártalanítási eljárás, amely során az OBA kitűnően vizsgázott.

8.2.2. A Soltvadkert és Vidéke Takarékszövetkezet kártalanítási folyamata

A Soltvadkert és Vidéke Takarékszövetkezet csődje 2012 év elején okozott pánikot betéteseinek körében. A takarékszövetkezet csaknem 40 milliárd forintos adósságot halmozott fel, a tulajdonos pedig nem volt hajlandó a tőkehelyzet helyreállítására, ezért 2012 januárjában elrendelték a takarékszövetkezet végelszámolását.

A Jógazda Takarékpénztárhoz képest jóval nagyobb számokról kell beszélni ebben az esetben. A soltvadkerti takarékszövetkezet közel 16 ezer betétessel és mintegy 38 milliárd forint összegű betétállománnyal rendelkezett. Az ügyfeleknek 33 milliárd forintot fizettek ki, többségük számára mindössze 10 munkanapon belül.

A gyors intézkedéshez mindenekelőtt az adatbázis pontossága és a korai előrejelzés járultak hozzá, valamint a törvény megengedte, hogy a kártalanítási eljárás megindítására már a végelszámolás során is lehetőség legyen, nemcsak a felszámolásakor.

A kártalanítás során használt eszközök:

- Kifizető Ügynök Bank (KÜB): Vállalkozások és 5 millió feletti összeggel rendelkező magánszemélyek esetében volt alkalmazható.
- OBA Betétbiztosítási Kártya
- Postai kifizetési utalvány

Az OBA 2012. július 17-ig, vagyis 20 munkanap alatt, a betétesek 99,9%-át kártalanította. A Soltvadkert és Vidéke Takarékszövetkezet 2012 októberében került felszámolás alá. Az eljárás jelenleg is tart, akárcsak a másik vizsgált takarékszövetkezetnél.

Az OBA ismét elvégezte ügyfelei körében közvélemény kutatását. Ebben a válaszadók 93%-a volt megelégedve a kártalanítással, 76% szerint a 100 ezer eurós értékhatár biztonságot jelent, 92% szerint pedig a 20 munkanapos kifizetés is elfogadható.

Csak akkor lehet ilyen kártalanítási sebességet és ügyfél elégedettséget elérni, ha az OBA és a piacfelügyelet között szoros az intézményi együttműködés, az adatcsere és a

közös munka. Ekkor lehetőség van az ügyfelek elégedettségének elérésére még bankcsőd esetében is.

8.3. A bemutatott takarékszövetkezetek kártalanításának összehasonlítása

A Soltvadkert és Vidéke Takarékszövetkezet csődje miatt mintegy 15 ezer betétesnek 33,25 milliárd (valamint a Jógazda után további 8,5 milliárd) forint kártalanítást fizetett ki az OBA, összességében a 7,74 milliárd forintos díjfizetés, valamint a korábban felhalmozott, állampapírban tartott állományon elkönyvelt 15,3 milliárd forint hozambevétel mérsékelte a mínuszt. Így az OBA kártalanítási vagyona a korábbi 86,8 milliárdról 76,6 milliárd forintra csökkent.²²

Legutóbb nagyobb volumenű kártalanításra volt kötelezve az OBA, mint a Jógazda Takarékszövetkezetnél. Ennek összehasonlítását mutatja be a *9. táblázat*. A betétesek száma közel háromszorosa, a betétek nagysága pedig négyszerese volt. A kártalanítás kapcsán az OBA ugyanazokat az eszközöket használta fel mindkét esetben. A legnagyobb összegű kifizetésekre az OTP Bank segítségével került sor, de a legtöbb ügyfél a Jógazda esetében bankon, Soltvadkertnél pedig postai úton lett kifizetve. Ennek oka lehet az is, hogy előbbi esetben a kártalanított ügyfelek között a vállalkozások aránya magasabb volt (20%), utóbbi esetben pedig legnagyobb részüket magánszemélyek tették ki (90%).

²² Országos Betétbiztosítási Alap éves jelentése 2012.

11. táblázat: A Jógazda valamint a Soltvadkert Takarékszövetkezetek kártalanításával kapcsolatos adatok összehasonlítása

	„Jógazda” Takarékszövetkezet	Soltvadkert és Vidéke Takarékszövetkezet
Teljes betétállomány	9 861 220 ezer Ft	37,7 mrd Ft
Átlagos betétnagyság	1,5 millió Ft	2,4 millió Ft
Kártalanított ügyfelek	5 457 fő	15 408 fő
- ebből vállalkozás	1119	1608
Kifizetett kártalanítás	9,1 mrd Ft	33,2 mrd Ft
- postán keresztül	446 406 Ft (2314 fő)	1,8 mrd Ft (6958 fő)
- OBA kártyával	1 634 876 Ft(669 fő)	8,9 mrd Ft (3939 fő)
- OTP bank	6 805 638 Ft (2943 fő)	19,4 mrd Ft (3125 fő)
100 ezer euró feletti betétesek	350 millió Ft (19 fő)	3,7 mrd Ft (101 fő)
Legnagyobb összeghatár feletti egyéni betét		
- magánszemély	90 millió Ft	149 millió Ft
- vállalkozás	59 millió Ft	870 millió Ft
Nem biztosított betét		
- önkormányzat	59 millió Ft (13 település)	270 millió Ft (9 település)
- hitelintézet	252 millió Ft (3 hitelintézet)	42 millió Ft (2 hitelintézet)
1993. július 1. előtt elhelyezett betétek	43,5 millió Ft (186 db)	15,8 millió Ft (276 db)

Forrás: A Jógazda valamint a Soltvadkert Takarékszövetkezet kártalanítási eljárásának fehérvönyve

12. táblázat: Érdekességek a kártalanított betétesekkel kapcsolatban

	„Jógazda” Takarékszövetkezet	Soltvadkert és Vidéke Takarékszövetkezet
Legrégebben elhelyezett betét	1985	1982
Legidősebb betétes	92 éves	101 éves
Legfiatalabb betétes	6 éves	5 hónapos
Országok, amelyek állampolgárai pénzt tartottak a pénzintézetnél	16 ország pl.: Szlovákia, Románia, Izrael, Kína, Albánia, Bulgária, Franciaország	6 ország: Ausztria, Németország, Románia, Nagy-Britannia, Svájc, Svédország

Forrás: A Jógazda valamint a Soltvadkert Takarékszövetkezet kártalanítási eljárásának fehérvönyve

Az Európai Unió jelenleg is tárgyalja a 20 munkanapos fizetési határidő csökkentését. Az OBA a Jógazda takarékbetétesek 98%-át 2011. április 8-ig,²³ a soltvadkertit takarékbetétjeik 99%-át 10 nap alatt fizette ki, 14.022 fő pedig már 7 nap alatt hozzájutott pénzéhez. Ez eddig a leggyorsabb kártalanítás volt Magyarországon. A kártalanítások lebonyolításának menetét a 11. táblázat tartalmazza.

„Ha az évtized közepére az EU tíz munkanapra, még inkább, ha hét napra csökkenti a kártalanítás idejét, az rendkívüli kihívást támaszt a betétbiztosító intézményekkel szemben. Kritikussá válik a hitelintézeti adatminőség kérdése és megnő a többcsatornás kártalanítási know-how jelentősége. Nagy volumenű, csupán néhány nap alatt lebonyolítandó kártalanítást csak tapasztalt munkaszervezettel, azonnal használható adatállomány és széleskörű ügyfél-kiszolgálást lehetővé tevő technológia birtokában lehet végrehajtani.”

(Fekete-Győr András, az OBA ügyvezető igazgatója 2013)

²³ A felszámolási eljárás 2011. február 14-én indult meg a Jógazda Takarékszövetkezet ellen, csak ezt követően kezdődhetett meg az ügyfelek kártalanítása. A másik esetben viszont már a végelszámolás ideje alatt lehetőség volt a kifizetésekre.

11. táblázat: A kártalanítás menete a vizsgált takarékszövetkezeteknél

	Jógazda Szövetkezeti Takarékpénztár	Soltvadkert és Vidéke Takarékszövetkezet
1. hét	Kártalanításhoz szükséges nyomtatványok (kártya, boríték) beszerzése Adatok hiányossága miatt ellenőrzés, javítás	Adatok ellenőrzése, tisztítása, Kártalanításhoz szükséges partnerekkel kapcsolat felvétele
2. hét	Adatváltozások rögzítése,	Posta-utalványok, OBA kártyák feladása, kifizetések megkezdése
3. hét	Postai kifizetési utalványok feladása	Zárt betétek esetén történő kifizetések megindítása
4. hét	OBA kártyák feladása, összegek átutalása az OTP-hez, kifizetések megkezdése	A pontatlan nyilvántartás miatt visszaérkezett levelek
5. hét	-	Állami garanciás betétek kifizetése

Forrás: A Jógazda valamint a Soltvadkert Takarékszövetkezet kártalanítási eljárásának fehérvönyve

A dolgozatnak nem célja a hazai betétállomány vizsgálata. Csupán a következő, 12. táblázatban, átfogó képet szeretne nyújtani annak alakulásáról. A hitelintézeteknél elhelyezett megtakarítások 2007-től 2009-ig folyamatosan emelkedtek, amint ezt a táblázat is mutatja. Kisebb visszaesés 2010-ben volt, de a következő évben újra nőttek a megtakarítások 4,4%-kal. Az emberek próbálnak egyre több pénzt félretenni havi jövedelmükből, hogy fontosabb kiadások esetén ne kelljen hitelfelvételhez folyamodniuk. 2012-ben a hitelintézeteknél elhelyezett összes megtakarítás 17 366 milliárd forint volt. 2013-ban ez az állomány eddig 5 milliárd forinttal lett kevesebb.

12. táblázat: A hitelintézeteknél elhelyezett megtakarítások alakulása

mrd Ft	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Betétek	13021	13999	14474	14155	14898
- takarékbetét	707	684	657	634	571
- egyéb betét	12314	13315	13817	13521	14327
Értékpapír	2034	2258	2238	2316	2270
Fizetendő kamat	196	271	226	169	203
Összesen	15251	16528	16937	16640	17731

Forrás: Az Országos Betétbiztosítási Alap éves beszámolóí (2007-2011)

8.4. A kártalanított takarékszövetkezetek esetén számítható mutatók, a kártalanítási folyamat elemzése

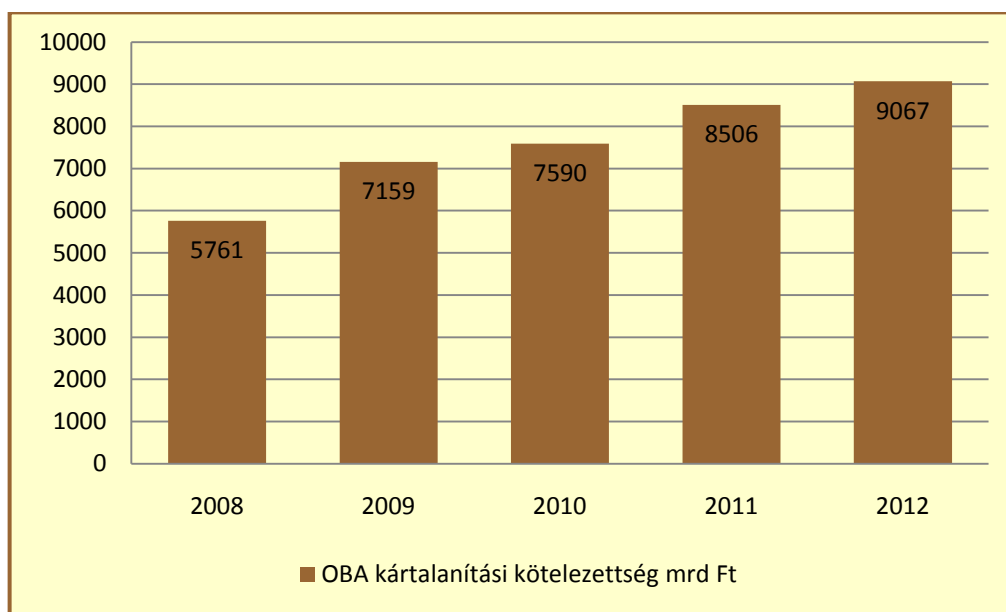
8.4.1. Fedezettség

Ez a mutató az OBA kártalanítási vagyonával kapcsolatban számítható. A betétbiztosítási intézmények vagyoni helyzetének „feltöltöttségének” legfőbb mutatója a fedezettség. Ez a tagintézeteknél lévő védett betétállomány illetve a potenciális vagy elméleti kártalanítási kötelezettség valamint a likvid eszközállomány hányadosa. Az amerikai betétbiztosító válság előtti szemléletében az érték 1-1,5% között volt jónak mondható és a hazai betétbiztosító is ezt az értéket tekintette irányadónak. Azóta az amerikai kormány 2,5%-os célfedezettséget célzott meg az FDIC számára.

Az OBA fedezettségi mutatóját vizsgálva 2008-tól csökkenő százalékot látunk. Míg 2008-ban az érték 1,19% volt, ami jónak mondható, addig 2012-ben ez az érték 0,96% és további csökkenés várható (9. ábra).²⁴ Ennek oka, hogy az elmúlt években a betétbiztosító vagyona 2011-ig növekedett, majd az említett két takarékszövetkezet kártalanítása következtében 88 milliárd forintról 2012 júliusáig 66,8 milliárd forintra csökkent. Az előbb említett okok miatt a kártalanítási kötelezettsége is emelkedett 561 milliárd forinttal.

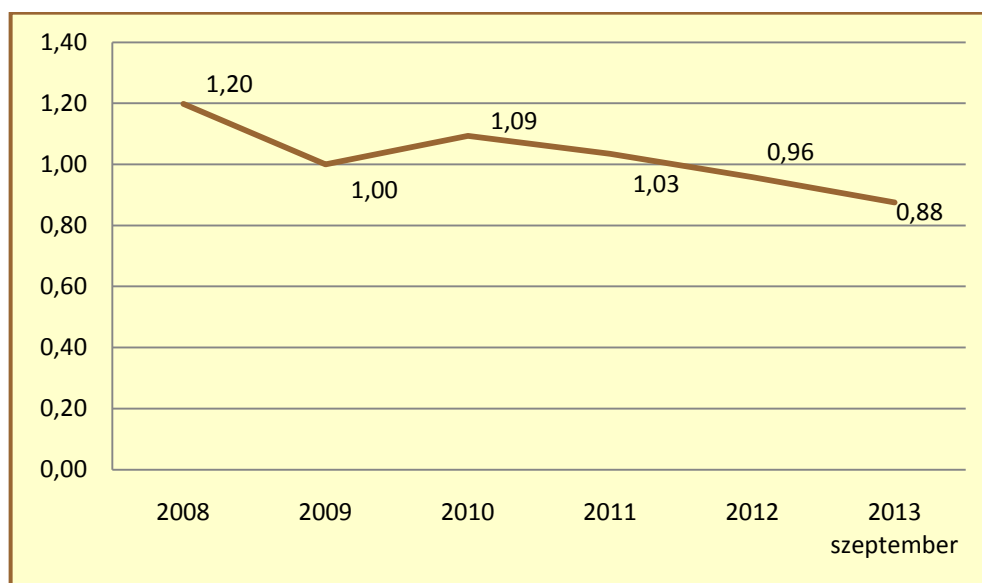
²⁴ Ez az érték Európa egyes országaiiban magasabb: Lengyelországban 2,5%, Horvátországban 1,8%, Csehországban 2%, Bulgáriában 5%.

2011-ben az OBA díjmelést hajtott végre, ennek ellenére csökkenő tendenciát mutat az érték. Valószínű a jövőben a díjpolitika átalakítására lesz szükség és erre már a 2012-es beszámolóban is van utalás. A díjfizetés a korábban már említett egyszeri csatlakozási díj fizetéséből áll, valamint a tagoknak évente kell fizetnie éves díjat, illetve sor kerülhet rendkívüli díjfizetési kötelezettség előírására is.

3. ábra: Az OBA kártalanítási kötelezettségének alakulása

Forrás: Az Országos Betétbiztosítási Alap éves beszámolóí (2008-2012)

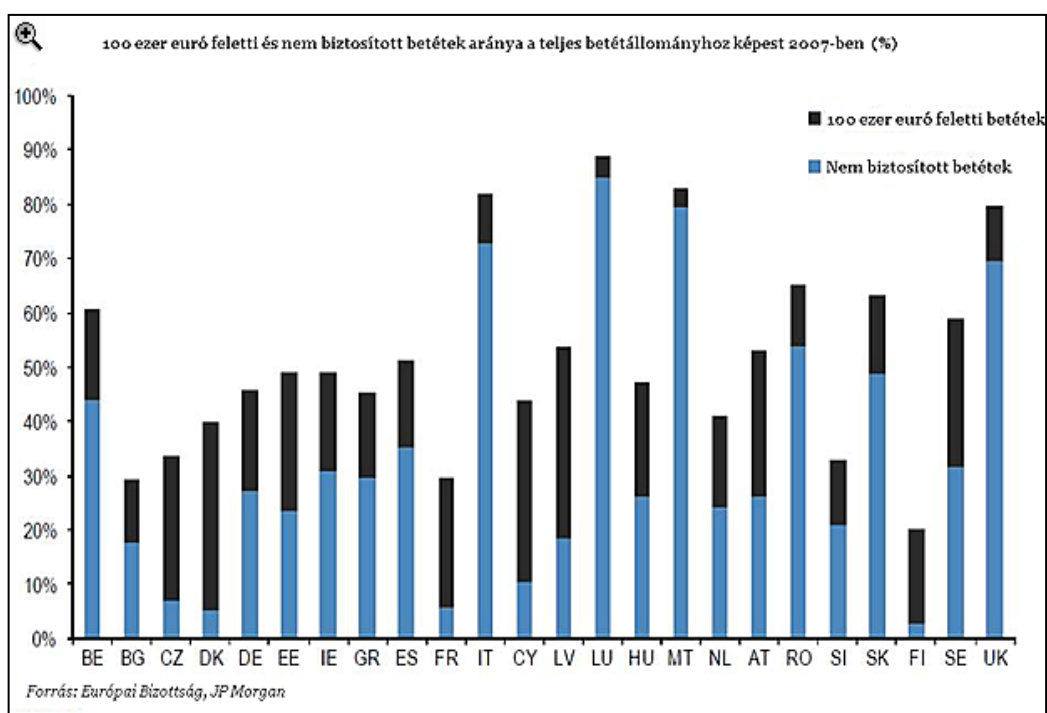
9. ábra: Az OBA fedezettségi mutatójának alakulása %-ban

Forrás: Az Országos Betétbiztosítási Alap éves beszámolóí (2008-2012)

8.4.2. 100 ezer euró feletti és nem biztosított betétek aránya a teljes betétállományhoz képest

A 10. ábra a 100 ezer euró feletti és nem biztosított betétek arányát mutatja a teljes betétállományhoz képest. Magyarországon 2007-ben ez a mutató 45% körüli értéket tett ki. A legmagasabb arány Olaszország, Luxemburg, Málta, Románia és Nagy-Britannia esetében figyelhető meg. A 100 ezer euró feletti betétek aránya az unión belül legmagasabb Dániában, Csehországban, Franciaországban, Cipruson és Finnországban volt.

Magyarországon a legfrissebb, 2012 évi adatok szerint, az OBA a betétek 79,4%-át biztosította. A nem biztosított betétek aránya 20,2% volt, az állam által garantált betétek aránya így 0,4%-ot tett ki. 2013 szeptemberében az elemzések szerint a hazai betétesek 99,6%-a teljes körű OBA védelmet élvez.

10. ábra: 100 ezer euró feletti és nem biztosított betétek aránya a teljes betétállományhoz képest 2007-ben az Európai Unióban (%)

Forrás: Turzó Ádám Pál: Aggódjunk a bankbetétünkért (2013)²⁵

²⁵ http://www.portfolio.hu/vallalatok/penzugy/aggodjunk_a_bankbetetunkert.181780.html

8.4.3. Megtérülés

A megtérülés azt mutatja meg, hogy a kifizetés összegéből a felszámolás hatására mennyi jön vissza. 1997. január 1-től a hitelintézetek felszámolását a Hitelintézeti Felszámoló Közhasznú Társaság végzi. A vizsgált takarékszövetkezetekben a felszámolási eljárás jelenleg is folyamatban van (Jógazda 2011. február óta, Soltvadkert 2012. október óta). Korábbi esetet alapul véve, a Realbank megtérülési rátája a folyamat lezárásakor 63% volt. A felszámolási folyamat négy évig tartott, így diszkont-értéken a megtérülés 45% volt.²⁶

8.4.4. Hatékonyság

Megmutatja, hogy mennyi a kártalanítás költsége a teljes kártalanítási összeghez képest. Az értékek a vizsgált két esetben: 0,23% (Jógazda), illetve 0,34% (Soltvadkert), ami jónak mondható.

8.4.5. Kártalanításra fizetett összeg/Teljes biztosított betétösszeg

Ez az arány a Jógazda Takarékpénztár esetében 88%, a Soltvadkertnél pedig 92,8%. Az első esetben a biztosított betétek kisebb hányadát tudta a betétbiztosító kifizetni, mint 2012-ben. Jelenleg (2013 év elején) az OBA kártalanításra fordítható vagyona 76,6 milliárd forint értékpapír állomány. A kártalanítás költségéhez mindkét esetben hozzátartoznak:

- az ügyféladatok pontatlan nyilvántartása miatti adminisztrációs tevékenységek
- kifizetési elszámolások tértivevényes levélben történő kiküldése
- OBA Betétbiztosítási Kártya elkészítése
- ügyfél tájékoztatás, kommunikáció (honlap, call-center, fizetett hirdetés).

²⁶ Országos Betétbiztosítási Alap: Az első tíz év (1993-2003) p. 53-54.

9. ÖSSZEFOGLALÁS

A bankunió pillérei közül az egységes szabálykönyv, a bankszanálási előírások az Európai Unió valamennyi tagországára nézve kötelező érvényűek lesznek. Az SSM és SRM az euró zóna tagjaira és az önként belépő tagországokra vonatkozik majd. Sajnos a legfontosabb elem, a betétbiztosítási rendszer kapcsán erről még nem lehet beszélni, hiszen érdemi előrelépés nem történt a témában (Móra, 2013, p. 347). Végül konszenzusra jutottak az EU-s vezetők abban, hogy előbb a bankszanálási direktívát teremtik meg és utána zárják le a betétbiztosítást.

A 2009-ben elkészült de Larosiere jelentés, valamint a bankunió tényleges megvalósításának bejelentése óta négy év telt el. Ahhoz, hogy valóban jól működő, hatékony rendszert lehessen kiépíteni, amely a tagországok, az ott működő bankok és közvetett módon valamennyi csatlakozó ország adófizetőinek érdekeit képviseli, nem lehet feláldozni a pontosságot a gyorsaság kedvéért. Bár ennek ellentmond, hogy az unió nem próbált új intézményt létrehozni a rendszer működtetésére (túlzottan időigényes lett volna a határidők szempontjából), hanem az Európai Központi Bankot bízta meg a felügyeleti feladatok ellátására, miután biztossá vált, hogy ez nem teszi szükségessé az uniós alapszerződés változtatását. A hirtelenjében meghozott döntések, nemhogy nem viszik előre a probléma megoldását, de súlyos károkat is okozhatnak és elmélyíthetik a kialakult válságot.

Az új rendszer pilléreinek megvalósulása és az országok csatlakozása után a folyamatok valószínűleg nem fognak megállni. Eerre mutatott rá *Móra Mária: Mit is ér a bankunió fiskális integráció nélkül?* című cikke. A következő lépés a szorosabb költségvetési integráció és ezáltal a bankuniós intézmények hatáskörének növekedése lehet. Egy jól működő rendszer egyértelműen hozzájárulhat a bankrendszer és ezáltal a gazdasági stabilitás biztosításához.

„Azzal is számolni kell, hogy a bankunió nem jelenti automatikusan a betétekbe vetett bizalom helyreállítását, hiszen a bizalomvesztést az eurózóna elhagyása miatti félelem, illetve a nemzeti betétbiztosítási rendszerekkel szembeni fenntartások okozták.”

(Móra, 2013, p.349)

Magyarországon a válság jelentős politikai és szabályozói beavatkozással járt a bankszektorban. A korábbinál lényegesen nagyobb teherviselésre kötelezték a bankokat, például különadókkal, de ennek ellenére szolvenciájuk nem került veszélybe. Ennek az is az oka, hogy az itthon működő leányvállalati bankok veszteségeit az anyaország bankja pótolta, hiszen a hazai bankok többsége külföldi tulajdonban áll. Ennek ellenére fennállt a fertőzési hatás terjedésének a veszélye. A válságok megelőzése, kezelése, ezért nemcsak a nagyobb bankok, TBTF bankok esetén lenne fontos, hanem a rendszer minden szintjén. Korábban probléma volt, hogy a nagyobb bankok az EKB ellenőrzése alá kerülnek, a tagországoknak így bizonyos döntési szabadságukról le kell mondaniuk, de információbiztosítási szempontból mindenféleképpen előnyös a rendszer. Mivel a bankszanálás tevékenysége az egységes felügyelet részét képezi, ezért fontos, hogy a rendszereket összehangoltan vezessék be.

Két jelentősebb válságesemény történt 2008-at követően Magyarországon, ez pedig az általam elemzett Jógazda és Soltvadkert és Vidéke Takarékszövetkezet csődje, amelyek együttesen 42,3 milliárd forint kifizetéssel jártak.

Mint azt a bevezetésben is említettem a válság rávilágított a bankrendszerben jelen lévő hiányosságokra, a problémák orvoslására pedig remélhetőleg a bankunió nyújt majd megoldást.

9.1. A nemzetközi pénzügyi válság által felszínre hozott problémák

Ahogy a bevezetésben is említettem, a válság számos súlyos problémára hívta fel a figyelmet. Ezek közül a legfontosabbak:

1. banki válságkezelés magas fiskális költségei (Magyarországon ilyen nem volt)
2. globális koordináció gyengesége
3. makroprudenciális felügyelet hiánya
4. mikroprudenciális felügyelet és szabályozás gyengéi
5. tőke mennyisége és minősége
6. likviditás és tőkeáttétel szabályozásának hiánya
7. hitelminősítők, ösztönzési rendszerek²⁷
8. a válságelkerülés hiányzó, preventív eszköztára (bankszanálás)
9. fogyasztóvédelmi szervezetek megerősítésének elmulasztása

²⁷ Farkas Ádám (2012): Betétbiztosítás és válságkezelési törekvések az Európai Unióban

A válság megmutatta, hogy bankcsőd esetén jelentős mértékben az adófizetők pénzére kell támaszkodni az országoknak, hogy azt meg tudják menteni. Legutóbb az idei évben, 2013 márciusában láttunk erre példát, a ciprusi lakosság betéteinek egyszeri megadóztatásával. Az, hogy Ciprus nem ússza meg probléma nélkül a görög válságot, szinte egyértelmű volt. A ciprusi bankok görögországi kitétsége elérte a ciprusi GDP 160%-át. Időzített bombaként ketyegett a rendszer egészen ez év elejéig, amikor 17 milliárd eurós mentőcsomaghoz fordult az ország a nemzetközi szervezetekhez. Hamar egyértelművé vált, hogy ekkora összegű kölcsön olyannyira megnövelné az ország államadósságát, amely válságot idézne elő. Így a betéteseknek is hozzá kellett járulniuk a bankmentéshez. A legelső elképzelés valamennyi betétre vonatkozó adó kivetésével járt volna, de ez felháborodást váltott ki, hiszen az unióban a 100 ezer euró feletti betétek teljes körű védelmet élveznek. Végül az értékhatár alatti betéteket kifizették, az a fölöttieket pedig befagyasztották.

A ciprusi helyzet azt mutatja, hogy az unió által bevezetett 100 ezer eurós betétbiztosítási értékhatár válság idején nem feltétlenül érvényes, valamint korábbi elvével ellentétben mindegy, hogy melyik országban tartja a betétes a pénzét. Ez felveti annak a veszélyét, hogy egy hasonló válsághelyzetben Spanyolország vagy Olaszország esetén, a nagybetétesek már első nap megrohamozzák a bankokat és pénzüket egy idegen országba menekítik át.

Látható, hogy a betétbiztosítási végrehajtási kompetenciák nem luxuselemei a pénzügyi rendszernek. Áldozni kell rájuk, mint a korszerű tűzoltó berendezésekre, mentőövekre (Tóth, 2013, p.16).

Elemzők úgy látják, hogy a nemzeti felügyelet eszköztára válság idején nem elegendő, szükséges a globális koordináció az egyre összetettebb pénzügyi kapcsolatok miatt. A globális rendszerkockázati szempontból fontos bankok megmentése érdekében az egyes országok készek hatalmas összegű pénzeket pumpálni a bankszektorba (a korábban stabilnak hitt német bankrendszer is jelentős tőkeinjekcióra szorult). Mivel ezek a TBTF bankok az egész világgazdaság szempontjából fontosak, érdemesebb lenne rájuk nagyobb figyelmet fordítani, megmentésükre hatékony eszköztárat kidolgozni (az unió minden intézménye rendelkezzen ilyennel), válságkezelési tervet kialakítani. Megoldást kellene ta-

lálni, a különböző országokban működő bankok pénzügyi problémája kapcsán, az országok közötti tehermegosztás meghatározása.²⁸

Régóta napirenden levő téma a nemzetközi szabályozás egyoldalúsága. Probléma, hogy a kisebb és nagyobb bankokra, takarékszövetkezetekre ugyanolyan szabályok vonatkoznak, pedig az intézmények közötti szakadék nyilvánvaló. Például egy takarékszövetkezet számára, amely főként kisebb települések lakóinak nyújt pénzügyi szolgáltatást, jóval korlátozottabb a bevételszerzési lehetőség, mint egy nagyobb banknak. Figyelembe kellene venni az intézményi sajátosságokat, a működési környezetet és így egy hatékonyabb rendszert lehetne megvalósítani.

A de Larosiere jelentés is javaslatot tett a hitelminősítők szabályozásának újragondolására. Ma már nem vitatott, hogy a válság kialakulásában nekik is szerepük volt a kockázatok alacsonyra értékelésével. A hitelminősítők finanszírozásának újragondolására, a minősítő és tanácsadó testület munkájának szétválasztására és ellenőrzésük megerősítésére lenne szükség.

A válság kirobbanásakor még a Bázeli II tőkekövetelményei voltak érvényben, de egyértelművé vált, hogy szükséges azok emelése, a likviditási kockázatok mérése és korlátozása, a mérlegen kívüli eszközök szigorúbb szabályozása.

A makro és mikroprudenciális felügyelet hiánya és gyengesége szükségessé tette egy új intézményi struktúra kialakítását. A tervekben szerepelt, hogy az ESRC a makroprudenciális kockázatokról gyűjtsön információt és jelezze, ha jelentős kockázatról van szó, tegyen felhívásokat, amelyeket a felügyelet kötelesek elfogadni. Fontos, hogy a jövőben valósuljon meg az információáramlás a mikroprudenciális felügyelés és az ESRC között.

A dolgozatban az ösztönzési rendszer problémájával részletesebben nem foglalkoztam, viszont a bankszabályozás kapcsán lényeges kérdéseket vet fel. A bónuszokat a teljesen elért eredmények alapján kellene meghatározni, nem pedig előre megállapítani. A

²⁸ Szász Károly: Szigorodó pénzügyi reguláció, szélesedő betétbiztosítási szerepkör-válságkezelés a pénzügyi stabilitás szolgálatában ppt.

felügyeletnek a juttatási rendszerbe való beavatkozásra is lehetne jogosultsága, ha a túlzott kockázatvállalás ténye megállapítható. Értékhatárok bevezetésére is szükség lenne, az üzletkötők maximum a fizetésüknek megfelelő összegű bónuszt kaphatnák meg.

9.2. Az Európai Unió lépései a válság által felszínre hozott problémák megoldására

A bankunió létrehozásának fő célja a legelső probléma megoldása, vagyis az, hogy ne az adófizetők pénzét kelljen felhasználni a bankok megmentésére.

A kialakított három pillér:

- Az integrált bankfelügyelet (SSM)
- Az egységes szanálási hatóság (SRM)
- Az egységes betétbiztosítási rendszer

Az integrált bankfelügyelet legfőbb célja egy közös alapból fedezze a bankok veszteségeit. E területen történt a legtöbb előrelépés és ma már látszanak a rendszer főbb vonalai. Az eredeti tervek szerint meghatározásra került, hogy mely bankok kerülnek az EKB ellenőrzése alá, a kisebb bankok pedig a nemzeti hatóságok felügyelik.

A bankunióhoz való csatlakozásra tehát valamennyi uniós tagországnak van lehetősége, viszont előnyei és hátrányai eltérőek. A 17 eurózóna tagország számára egyértelmű előnyökkel járna a tagság, hiszen válság esetén a közös szanálási alapból érkezne a segítség a bankok megmentésére és ahhoz nem az adófizetők pénzét kellene felhasználni. Az eurózónán kívül levő országok is előnyt szerezhettek a tagságból, azáltal, hogy egy nagyobb kockázati közösségnek a tagjai, közvetlen rálátásuk van az eseményekre, az esetleges bankmentésre fordított kiadások nem az adófizetők pénzét fogja terhelni, az ország államadósságára a folyamat nem fog kihatni.

Ennek ellenére már több ország is jelezte, hogy nem kíván tagja lenni az új rendszernek, mint például Csehország, Svédország vagy Nagy-Britannia, ami akár konfliktusokat is okozhat a rendszer működésében.

A globális szintű válságkezelésre adhat választ az egységes banki válságkezelési rendszer kialakítása (SRM). Fontos szerep jut benne a helyreállítási és szanálási terveknek (*Bank Recovery and Resolution Directive*). Célja, hogy a felügyelet, ha szükséges, minél hamarabb be tudjanak avatkozni a bankok működésébe. A beavatkozási küszöbnek minél közelebb kell állnia a bank fizetéseképtelenségéhez (minimum saját tőke követel-

mény +1,5%). Ha ez nem eredményes, akkor szanálási hatóságok következnek annak megítélésében, hogy a bank megmenthető-e.

A hitelezők válságrendezésbe való bevonása (*bail-in*) fontos lenne, hogy az adófizetők pénzét ne kelljen bevonni a válságrendezésbe. A ciprusi események kapcsán kiderült, hogy nem elégséges a 100 ezer euró alatti betétek védelme. A betéteseknek a hitelezői hierarchiában elsőbbséget kell kapniuk.

A szanálási alapok létrehozása hozzájárul a veszteségek előzetes rendezéséhez. A közös teherviselés az országok között úgy néz ki, hogy ha nehezen is, de a jövőben megvalósul, és ez segítené az intézmények hatékony ellenőrzését, a veszteségek rendezését.

Az egységes betétbiztosítási rendszer kialakításáról sajnos kevés információ áll rendelkezésre és ennek megvalósítása jár még leginkább gyerekcipőben. A tétlenségnek az lehet az oka, hogy a bankszanálás finanszírozásának megoldása előtt nem lett volna észszerű a betétbiztosítási rendszerrel kapcsolatos döntések meghozatala.

A válság kapcsán az alábbi javaslatok kerültek eddig a politikai és szabályozói figyelem homlokterébe:

1. a jelenlegi 100 ezer eurós betétbiztosítási értékhatár felemelése
2. a kártalanítási idő hosszának lerövidítése 7 vagy 10 munkanapra
3. a bankok kockázat alapú díjfizetése
4. egy közös alap létrehozása
5. a nemzeti betétbiztosítók egymás közötti kölcsönadása.

Véleményem szerint a bankunió elképzelése összességében jónak mondható, de annak esetleges pozitív hatásait csak hosszabb idő elteltével, évek múltán tudjuk majd megmondani. Nemrég olyan adatok is napvilágra láttak, amelyek szerint az euró zóna legnagyobb bankjainak más országokba irányuló követelése 2008 óta a felére csökkent. Így előfordulhat a követelések értékének drasztikus csökkenése akár néhány éven belül, amely azt eredményezheti, hogy eltűnnek a rendszerszinten kockázatos pénzügyi intézmények, vagyis a jelenleg formálódó integrációra nem is lenne szükség. Ha ez a folyamat bekövetkezik, a rendszerkockázattal kapcsolatos félelmek miatt kedvező lenne, a bankunió intézményei hatékonyabban tudnának működni, viszont nem valószínű, hogy ezek a kapcsolatok főként a mai globalizálódott világban teljesen megszűnnének. Tény, hogy az unió nem tud minden problémát megoldani, de egy nagyobb kockázatközösség létrejötte a pénzügyi élet területén, nagyobb biztonságot nyújthat az országoknak. Természetesen

szükség lenne strukturális reformokra is, mint a munkanélküliség csökkentése, kritikus tényező az adórendszer, amelynek egységesítése lehetetlen feladatnak tűnik a közeljövőben. A legtöbb ország bizakodva várja a rendszer működésének kezdetét, hiszen valamilyen úton szükséges elindulniuk a feltárt problémák mihamarabbi megoldásáért. Így Magyarország sem tehet mást, mint pozitívan tekint a rendszer létrejöttére és annak előnyeit-hátrányait szem előtt tartva helyesen dönt a csatlakozásról.

Ami a betétbiztosítási rendszert illeti, szóba került annak kockázatalapú átalakítása, bár ez a modell sem a legjobb megoldás, hiszen a nagyobb bankok többet fizetnének, ezáltal pont ők lennének stabilabb helyzetben. Hazai szintén talán megvalósítható lenne az elképzelés, de természetesen így is megvan a veszélye. 2012 óta Hollandiában már működik a rendszer, lehetőség lenne ennek átvételére vagy egy új, a kockázat felmérésére alkalmas modell kidolgozására.

Összességében elmondható, hogy az elképzelések egyre inkább valósággá válnak, bár lassabban kristályosodnak ki Európában, mint az Egyesült Államokban. A dolgozat címében levő felkiáltójel is erre utal. Bár a teljes bankunió létrejötte a távoli jövőben lehetséges, egyes pillérei 2014-ben megkezdik működésüket. Az unió reményei szerint minél hatékonyabban sikerül majd fellépnie a banki szabályozás valamennyi területén, legyen az felügyelés, válságkezelés vagy tőkeszabályozás. Ha a rendszer életképes lesz, akkor remélhetőleg a jövőbeni válságokat könnyebben sikerül majd átvészelnie az unió tagországainak.

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

1. Erdős Mihály–Mérő Katalin (2010): *Pénzügyi közvetítő intézmények*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 292 p.
2. Lentner Csaba (2013): *Bankmenedzsment*. Nemzeti Közzolgálati és Tankönyv Kiadó, Budapest, 526 p.
3. Radnai Márton–Vonnák Dzsamilla (2010): *Banki tőke megfelelési kézikönyv*. Alinea Kiadó, Budapest, 251 p.
4. Sági Judit (2007): *Banktan*. Saldo Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Zrt, Budapest, 351 p.
5. Székely György (2002): *Pénzügyek és banküzletek*. KJK Kerszöv, Budapest, 328 p.

Folyóiratok

1. Banai Ádám–Király Júlia–Nagy Márton (2010): Az aranykor vége Magyarországon. *Közgazdasági Szemle* LVII. évf. pp 105-131
http://epa.oszk.hu/00000/00017/00167/pdf/1_banai-kiraly-nagy.pdf
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 08.
2. Botos Katalin (2012): Reformok a bankszabályozásban: a „zászlóshajó elemzése”. *Hitelintézeti Szemle* 11. évf. 2. szám pp 101-110
<http://www.bankszovetseg.hu/wp-content/uploads/2012/10/botos-katalin-101-110.pdf>
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 28.

3. Király Júlia (2002): Szabályok és bukások. *Hitelintézeti Szemle* 1. évf. 2. szám pp 3-13
<http://www.bankszovetseg.hu/wp-content/uploads/2012/10/022Kiraly.pdf>
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 08.
4. Lublőy Ágnes (2003): Rendszerkockázat a bankszektorban. *Hitelintézeti Szemle* 2003. 2. évf. 4. szám pp 69-90
<http://www.bankszovetseg.hu/wp-content/uploads/2012/10/034Lubloy.pdf>
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 29.
5. Mérő Katalin–Piroska Dóra (2013): A makroprudenciális bankszabályozás és felügyelés keretrendszerének kialakulása. *Hitelintézeti Szemle* 12. évf. 4. szám pp 306-325
<http://www.bankszovetseg.hu/wp-content/uploads/2013/05/306-325ig-Mero.pdf>
Letöltés dátuma: 2013. szeptember 12.
6. Móra Mária (2013): Mit is ér a bankunió fiskális integráció nélkül? *Hitelintézeti Szemle* 12. évf. 4. szám pp 326-350
<http://www.bankszovetseg.hu/wp-content/uploads/2013/05/326-350-Mora.pdf>
Letöltés dátuma: 2013. szeptember 12.
7. Sipos Ágnes (2003): Jegybanki függetlenség és bankfelügyelet az Európai Unióban. *Hitelintézeti Szemle* 2. évf. 2. szám pp 75-94
<http://www.bankszovetseg.hu/wp-content/uploads/2012/10/032Sipos.pdf>
Letöltés dátuma: 2013. szeptember 12.
8. Szombati Anikó (2010): Bázel III rendszerszintű hatásai itthon és Európában. *MNB Szemle*
http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/mnbhu_mnbszemle/mnbhu_msz_201012/szombati.pdf
Letöltés dátuma: 2013. szeptember 09.

9. Tóth József (2012): A Bázeli Bizottság banki belső ellenőrzésre vonatkozó alapelvei. *Hitelintézeti Szemle* 11. évf. 5. szám pp 442-461
<http://www.bankszovetseg.hu/wp-content/uploads/2012/10/442-461-toth.pdf>
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 26.
10. Zsolnai Alíz (2009.): A pénzügyi szektorbeli felügyelet kérdései az Európai Unió tükrében. *Hitelintézeti Szemle* 8. évf. 5. szám pp 460-475
http://www.bankszovetseg.hu/wpcontent/uploads/2012/10/HSZ5_Zsolnai_460_475.pdf
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 29.

Internetes források

1. Az Európa Parlament sajtóközleménye: A Parlament támogatja az uniós bankfelügyelet létrehozását (2013)
<http://www.europarl.europa.eu/news/hu/pressroom/content/20130521IPR08733/html/A-Parlament-t%C3%A1mogatja-az-uni%C3%B3s-bankfel%C3%BCgyelet-l%C3%A9trehoz%C3%A1s%C3%A1t>
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 02.
2. Borbély Gábor: Szinte minden fronton késik a bankunió (2013)
<http://advocatus.dlapiper.hu/?p=883>
Letöltés dátuma: 2013. július 10.
3. Bozsik Sándor: Bankismeret oktatási segédlet
http://193.6.12.228/uigtk/uipz/hallgatoi/bankismeret_oktatasi_segedlet.pdf
Letöltés dátuma: 2013. július 21.
4. De Larosiere jelentés
<http://www.pszaf.hu/data/cms1529782/delarozsi.pdf>
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 13.

5. Farkas Ádám (2012): Betétbiztosítás és válságkezelési törekvések az Európai Unióban
http://www.oba.hu/images/stories/downloads/konferencia/4_betetbiztositas_es_valsgakezelesi_torekvesek_az_eu-ban-farkas_adam.pdf
Letöltés dátum: 2013. március 26.
6. Financial Stability Board: Policy Measures to Address Systemically Important Financial Institutions (2011)
http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_111104bb.pdf
Letöltés dátuma: 2013. szeptember 09.
7. Financial Stability Board: Update of Group of Global Systemically Important Banks (G-SIBs) (2012)
http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_121031ac.pdf
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 13.
8. Harmat Lajos: Az Európai Bankunió várható hatásai (2013)
<http://www.euroastra.hu/node/68580/print>
Letöltés dátuma: 2013. május 05.
9. Heves és Vidéke Takarékszövetkezet válságkezelésének fehérvönyve
http://www.oba.hu/images/stories/downloads/kartalanitasi_tapasztalatok/A_Heves_es_Videke_Takarekszovetkezet_valsgakezelesenek_feherkonyve.doc
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 29.
10. James R. Barth–Apanard Prabha (2012): Breaking (banks) up is hard to do: New perspective on too big to fail
<http://fic.wharton.upenn.edu/fic/papers/12/12-16.pdf>
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 09.

11. Jacopo Carmassi–Carmin Di Noia–Stefano Micossi (2012): Banking union: A federal model for the European Union with prompt corrective action
<http://www.voxeu.org/article/banking-union-federal-model-european-union-prompt-corrective-action>
Letöltés dátuma: 2013. október 02.
12. Jógazda Szövetkezeti és Takarékpénztár válságkezelésének fehédkönyve
http://www.oba.hu/images/stories/downloads/jogazda_esettanulmany/jogazda_feher_konyv.pdf
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 29.
13. Király Júlia (2012): Mit várhatunk a Bankuniótól-válságmegelőzés és válságkezelés című előadása
http://www.oba.hu/images/stories/downloads/konferencia/8_mit_varhatunk_a_bankuniotol-kiraly_julia-mnb.pdf
Letöltés dátuma: 2013. március 26.
14. Martin József Péter (2013): Mire jó a bankunió
<http://tagokvagyunk.postr.hu/mire-jo-a-bankunio>
Letöltés dátuma: 2013. október 02.
15. Mérő Katalin (2004): A bankok pénzügyi közvetítő szerepének és szabályozásának változása a nyolcvanas évek közepétől a Bázeli 2 bevezetéséig
<http://lucifer.kgt.bme.hu/pub/penzugytan/torolt/Mero-PHD-2004-hazivedesre.pdf>
Letöltés dátuma: 2013. július 18.
16. Mérő Katalin: A bankszabályozás kihívásai és változásai a pénzügyi-gazdasági válság hatására
<http://econ.core.hu/file/download/vesz2011/bankszabalyozas.pdf>
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 08.

17. Mérő Katalin: Egy paradigma születése és bukása A „túl nagy a csődhöz” elv értelmezésének és alkalmazásának változásai
<http://econ.core.hu/file/download/vesz2012/tulnagyacsodhoz.pdf>
Letöltés dátuma: 2013. szeptember 12.
18. MTI: Fókuszban a bankszanálás (2013)
<http://www.tozsdeforum.hu/gazdasag/fokuszban-a-bankszanalas/>
Letöltés dátuma: 2013. szeptember 11.
19. MTI: Jön az átfogó európai bankreform (2013)
http://index.hu/gazdasag/2013/04/16/jon_az_atfogo_europai_bankreform/
Letöltés dátuma: 2013. május 05.
20. My budget 360: The contagion of the European Union and banking debt
<http://www.mybudget360.com/contagion-european-union-banking-debt-20-european-banks-liability-gdp-euro-fdic/>
Letöltés dátuma: 2013. október 02.
21. Nagy László Nándor: Sietnünk kell a bankunióba? Mi történik, ha nem lépünk be?
http://www.napi.hu/magyar_vallalatok/sietnunk_kell_a_bankunioba_mi_tortenik_ha_nem_lepunk_be.544562.html
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 02.
22. Országos Betétbiztosítási Alap (2003): Az első tíz év (1993-2003)
http://www.oba.hu/images/stories/downloads/oba/az_első_tíz_ev.pdf
Letöltés dátuma: 2013. október 07.
23. Országos Betétbiztosítási Alap éves beszámoló (2007-2012)
<http://www.oba.hu/hu/oba/ev-es-jelentes>
Letöltés dátuma: 2013. október 10.
24. Országos Betétbiztosítási Alap: Iránytű a betétbiztosításhoz
http://www.oba.hu/images/stories/downloads/iranytu/iranytu_a5_1229.pdf
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 21.

25. Pénzügyi Szemle Online Blog: El a kezekkel a bankbetétektől (2013) Adrian Blundell Wignall nyilatkozata
<http://pszo.postr.hu/bloffolnek-a-bankarok>
Letöltés dátuma: 2013. szeptember. 13.
26. Soltvadkert és Vidéke Takarékszövetkezet válságkezelésének fehérkönyve
http://www.oba.hu/images/stories/downloads/kartalanitasi_tapasztalatok/soltvadkert_feher_konyv_rovid.pdf
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 29.
27. Soós János (2011): Európa új pénzügyi felügyeleti struktúrája
http://www.pszaf.hu/data/cms2290058/Europa_uj_penzugyi_felugyeleti_struktura_ja.pdf
Letöltés dátuma: 2013. június 06.
28. Szász Károly (2012): Szigorodó pénzügyi reguláció, szélesedő betétbiztosítási szerepkör-válságkezelés a pénzügyi stabilitás szolgálatában
http://www.oba.hu/images/stories/downloads/konferencia/7_presentation_of_karoly_szasz.pdf
Letöltés dátuma: 2013. március 26.
29. Szegedi László (2011): A pénzügyi felügyelet európai rendszere a Meroni-doktrína tükrében
http://ppb.mk.uni-nke.hu/downloads/lapszamok/20111/tanulmanyok/Szegedi_L_Tamop_1_cikk.pdf
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 12.
30. Szegedi László (2012): A pénzügyi piacok közvetlen európai felügyeletének kihívásai
<http://www.asz.hu/penzugyi-szemle-cikkek/2012/a-penzugyi-piacok-kozvetlen-europai-felugyeletenek-kihivasai/368-379-szegedi.pdf>
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 02.

31. Tóth István (2013): Elavult a ciprusi betétbiztosítási rendszer
<http://www.oba.hu/hu/hirek/81-ciprus-tanulsagai>
Letöltés dátuma: 2013. szeptember 23.
32. Turzó Ádám Pál (2013): Aggódjunk a bankbetétünkért?
http://www.portfolio.hu/vallalatok/penzugy/aggodjunk_a_bankbetetunkert.181780.html
Letöltés dátuma: 2013. június 15.
33. Zsolnai Alíz (2012): A banki tőkekövetelményi szabályozás jellegzetességei, háttere és nehézségei
<http://www.asz.hu/penzugyi-szemle-cikkek/2012/a-banki-tokekovetelmenyi-szabalyozas-jellegzetessegei-hattere-es-nehezsegei/213-225-zsolnaia.pdf>
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 13.
34. Zsolt Darvas–Guntram B. Wolff: Should non-euro area countries join the single supervisory mechanism?(2013)
<http://www.bruegel.org/publications/publication-detail/publication/773-should-non-euro-area-countries-join-the-single-supervisory-mechanism/>
Letöltés dátuma: 2013. augusztus 13.

Egyéb:

Európai Bizottság (2012): A bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és Tanácsnak egy bankunió kiépítését eredményező ütemtervről

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0510:FIN:HU:PDF>

A pénzügyintézetekről és a pénzügyintézeti tevékenységről szóló 1991. évi LXIX. törvény

A hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény

A szövetkezeti hitelintézetek integrációjáról és egyes gazdasági tárgyú jogszabályok módosításáról szóló 2013. évi CXXXV. törvény

Bank of England (2012): Resolving Globally Active, Systemically Important Financial Institutions, A joint paper by the Federal Deposit Insurance Corporation and the Bank of England

Interjú Tóth Istvánnal az Országos Betétbiztosítási Alap kommunikációs igazgatójával

Tóth István (2013): Mentőövre várva, Világgazdaság, p. 16

Tóth István (2013): Nem a méret a lényeg, Világgazdaság, p. 16

MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: Rövidítések jegyzéke

BCSB Basel Committee on Banking Supervision – Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság

CBPP Covered Bond Purchasing Programme – Fedezett kötvényvásárlási program

CEBS Committee of European Banking Supervisors - Európai Bankfelügyeleti Bizottság

CEIOPS Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors - Európai Biztosítás és Foglalkoztatói Nyugdíj Felügyeleti Bizottság

CESR Committee of European Securities Regulators - Európai Tőkepiaci Szabályozók Bizottsága

CRD Capital Requirement Directive – Tőkekövetelmény Irányelv

CRR Capital Requirement Regulation – Tőkekövetelmény Szabályozás

DGS Deposit Guarantee Schemes – Közös betétbiztosítási rendszer

D-SIB Domestic Systemically Important Bank - Nemzeti szinten rendszerkockázatos bankok csoportja

EBA European Bank Authority - Európai Bankfelügyeleti Hatóság

EC European Commission – Európai Bizottság

ECB European Central Bank - Európai Központi Bank **EKB**

EDGAR European Deposit Guarantee and Resolution Fund

EDIRA European Deposit Insurance and Resolution Authority

EFH Európai Felügyeleti Hatóság

EFSF európai pénzügyi stabilitási eszköz

ESFM Európai Pénzügyi Stabilizációs Mechanizmus

EIOPA European Insurance and Occupational Pensions Authority - Európai Biztosítási és Foglalkoztatói-nyugdíj Felügyeleti Hatóság

EP European Parliament - Európai Parlament

ESAs European Supervisory Authorities - Európai Felügyeleti Hatóságok

ESFS European System of Financial Supervisors - Pénzügyi Felügyeleti Európai Rendszer

ESM European Stability Mechanism - Európai Stabilitási Mechanizmus

ESMA European Securities and Markets Committee - Európai Értékpapírpiaci Felügyeleti Hatóság

ESRB European Systemic Risk Board - Európai Rendszerkockázati Tanács

ESRC European Systemic Risk Council – Európai Rendszerbeli Kockázatok Tanácsa

FDIC Federal Deposit Insurance Corporation

FSB Financial Stability Board – Pénzügyi Stabilitási Tanács

G-SIB Globally Systemically Important Bank – Nemzetközi szinten rendszerkockázatot hordozó bankok csoportja

HBA Hitelintézetek Intézményvédelmi Alapja

KÜB Kifizető Ügynök Bank

LCR Liquidity Coverage Ratio – likviditás fedezeti mutató

LOLR Lender of Last Resort – jegybank végső hitelezői funkciója

NSFR Net Stable Funding Ratio – stabilforrás ellátottsági mutató

OBA Országos Betétbiztosítási Alap

OMT Outright Monetary Transactions – Nyílt Monetáris Tranzakciók

OTIVA Országos Takarékszövetkezeti Intézményvédelmi Alap

OTSZ Országos Takarékszövetkezeti Szövetség

REPIVA Regionális Pénzintézetek Intézményvédelmi Alapja

RFC Reconstruction Financial Corporation

SIFI Systematically Important Financial Institution – Rendszerkockázati szempontból fontos intézmény

SMP Securities Markets Programme – Értékpapír Piaci Program

SSM Single Supervisory Mechanism – Egységes Felügyeleti Rendszer

TAKIVA Takarékszövetkezetek Intézményvédelmi Alapja

TÉSZ Takarékszövetkezetek Szövetsége

TBTF too big to fail – túl nagy a csődhöz

TBTS too big to save – túl nagy a megmentéshez

2. sz. melléklet: A világ 100 legnagyobb bankjának rangsora 2012.

	Bank Name/Country		Accounting Standard (3)	Total Assets (\$billions)	Total reported derivatives on-balance sheet (\$billions)	Total derivatives when based on gross rather than net basis (\$billions)	Total assets when derivatives based only on gross basis (\$billions)
1	Deutsche Bank	Germany	IAS/IFRS	2,822	1,068	N/A	2,822
2	Mitsubishi UFJ Financial Group	Japan	JP GAAP	2,708	n.a	N/A	2,708
3	Industrial & Commercial Bank of China	China	IAS/IFRS	2,699	2.3	N/A	2,699
4	HSBC	United Kingdom	IAS/IFRS	2,652	356	N/A	2,652
5	Barclays	United Kingdom	IAS/IFRS	2,545	808	N/A	2,545
6	BNP Paribas	France	IAS/IFRS	2,480	583	N/A	2,480
7	JP Morgan Chase	United States	US GAAP	2,290	86	1,746	3,981
8	Crédit Agricole S.A.	France	IAS/IFRS	2,269	57	N/A	2,269
9	Royal Bank of Scotland Group	United Kingdom	IAS/IFRS	2,208	759	N/A	2,208
10	Bank of America Corp.	United States	US GAAP	2,161	60	1,576	3,682
11	China Construction Bank Corp.	China	IAS/IFRS	2,135	2.4	N/A	2,135
12	Agricultural Bank of China	China	IAS/IFRS	2,040	1.1	N/A	2,040
13	Mizuho Financial Group	Japan	JP GAAP	2,034	n.a	N/A	2,034
14	Bank of China	China	IAS/IFRS	2,028	6.4	N/A	2,028
15	Citigroup	United States	US GAAP	1,916	61	1,022	2,893
16	Sumitomo Mitsui Financial Group	Japan	JP GAAP	1,727	n.a	N/A	1,727
17	Banco Santander S.A.	Spain	IAS/IFRS	1,627	15	N/A	1,627
18	Société Générale	France	IAS/IFRS	1,570	323	N/A	1,570
19	ING	Netherlands	IAS/IFRS	1,558	n.a	N/A	1,558
20	Lloyds Banking Group	United Kingdom	IAS/IFRS	1,500	91	N/A	1,500
21	UBS	Switzerland	IAS/IFRS	1,478	480	N/A	1,478
22	Wells Fargo	United States	US GAAP	1,336	29	98.0	1,443
23	UniCredit	Italy	IAS/IFRS	1,202	152	N/A	1,202
24	Credit Suisse Group	Switzerland	US GAAP	1,092	44	949.3	1,997
25	Goldman Sachs	United States	US GAAP	949	71	916.5	1,794
26	Nordea Bank	Sweden	IAS/IFRS	892	199	N/A	892
27	Commerzbank	Germany	IAS/IFRS	847	155	N/A	847
28	Intesa Sanpaolo	Italy	IAS/IFRS	839	15	N/A	839
29	Metlife	United	US	825	2.7	17.0	840

		States	GAAP				
30	Bank of Communications	China	IAS/IFRS	815	0.7	N/A	815
31	Royal Bank of Canada	Canada	CA GAAP	810	89	N/A	810
32	National Australia Bank	Australia	IAS/IFRS	787	39	N/A	787
33	Banco Bilbao Vizcaya Argentaria	Spain	IAS/IFRS	784	70	N/A	784
34	Toronto Dominion Bank	Canada	CA GAAP	782	56	N/A	782
35	Morgan Stanley	United States	US GAAP	749	34	112.1	826
36	Commonwealth Bank of Australia	Australia	IAS/IFRS	717	n.a	N/A	717
37	Westpac Banking Corp.	Australia	IAS/IFRS	680	32	N/A	680
38	Bank of Nova Scotia	Canada	CA GAAP	667	32	N/A	667
39	Australia and New Zealand Banking Group	Australia	IAS/IFRS	627	38	N/A	627
40	Standard Chartered	United Kingdom	IAS/IFRS	624	62	N/A	624
41	Danske Bank	Denmark	IAS/IFRS	590	81	N/A	590
42	Bank of Montreal	Canada	CA GAAP	532	47	N/A	532
43	China Merchants Bank	China	IAS/IFRS	525	0.3	N/A	525
44	Banco do Brasil S.A.	Brazil	IAS/IFRS	520	0.9	N/A	520
45	Dexia	Belgium	IAS/IFRS	518	42	N/A	518
46	Resona Holdings	Japan	JP GAAP	517	n.a	N/A	517
47	Shanghai Pudong Development Bank	China	CN GAAP	480	0.1	N/A	480
48	China CITIC Bank Corp.	China	IAS/IFRS	461	0.8	N/A	461
49	Nomura Holdings	Japan	US GAAP	445	n.a	n.a	445
50	Itau Unibanco Holdings	Brazil	IAS/IFRS	440	6.0	N/A	440
51	Sumitomo Mitsui Trust Holdings	Japan	JP GAAP	424	n.a	N/A	424
52	China Minsheng Banking Corp.	China	IAS/IFRS	410	0.1	N/A	410
53	Shinkin Central Bank	Japan	JP GAAP	402	n.a	N/A	402
54	DnB ASA	Norway	IAS/IFRS	397	15	N/A	397
55	Canadian Imperial Bank of Commerce	Spain	IAS/IFRS	392	n.a	N/A	392
56	Bankia S.A.	Canada	CA GAAP	392	26	N/A	392
57	Banco Bradesco S.A.	Brazil	IAS/IFRS	388	n.a	N/A	388
58	Sberbank of	Russia	IAS/IFRS	379	1.9	N/A	379

	Russia		RS				
59	Svenska Handelsbanken	Sweden	IAS/IFRS	365	19	N/A	365
60	KBC	Belgium	IAS/IFRS	360	1.4	N/A	360
61	State Bank of India	India	IN GAAP	358	n.a	N/A	358
62	US Bancorp	United States	US GAAP	353	1.6	1.9	353
63	Skandinaviska Enskilda Banken	Sweden	IAS/IFRS	341	n.a	N/A	341
64	China Everbright Bank	China	CN GAAP	331	0.3	N/A	331
65	Bank of New York Mellon C.	United States	US GAAP	330	3.9	31.3	367
66	PNC Financial Services Gr.	United States	US GAAP	300	2.7	9.7	308
67	Capital One Financial Corp	United States	US GAAP	297	1.9	1.9	297
68	Banca Monte dei Paschi di Siena	Italy	IAS/IFRS	292	23	N/A	292
69	Woori Finance Holdings	Korea, Rep.	IAS/IFRS	278	3.5	N/A	278
70	DBS Group Holdings	Singapore	IAS/IFRS	277	16	N/A	277
71	Erste Group Bank	Austria	IAS/IFRS	271	15	N/A	271
72	Swedbank	Sweden	IAS/IFRS	263	14	N/A	263
73	Shinhan Financial Group	Korea, Rep.	IAS/IFRS	259	1.7	N/A	259
74	Hana Financial Group	Korea, Rep.	IAS/IFRS	257	2.7	N/A	257
75	Oversea-Chinese Banking Corp.	Singapore	IAS/IFRS	227	4.2	N/A	227
76	Daiwa Securities Gr.	Japan	JP GAAP	225	n.a	N/A	225
77	Banco de Sabadell SA	Spain	IAS/IFRS	210	3.2	N/A	210
78	VTB Bank	Russia	IAS/IFRS	209	n.a	N/A	209
79	State Street Corporation	United States	US GAAP	201	4.2	7.6	204
80	Ping An Bank	China	CN GAAP	200	n.a	N/A	200
81	Banco Popular Espanol S.A.	Spain	IAS/IFRS	199	3.3	N/A	199
82	Bank of Ireland	Ireland	IAS/IFRS	199	7.6	N/A	199
83	Raiffeisen Bank International	Austria	IAS/IFRS	192	13	N/A	192
84	Standard Bank Group	South Africa	IAS/IFRS	188	21	N/A	188
85	Cathay Financial Holdings	Taiwan	TW GAAP	186	0.1	N/A	186
86	United Overseas Bank	Singapore	IAS/IFRS	185	n.a.	N/A	185
87	National Bank of Canada	Canada	CA GAAP	179	6.5	N/A	179

88	BB&T Corp.	United States	US GAAP	179	1.6	1.6	179
89	SunTrust Bank	United States	US GAAP	178	3.1	9.4	185
90	Bank of Beijing	China	CN GAAP	174	0.01	N/A	174
91	Industrial Bank of Korea	Korea, Rep.	IAS/IFRS	173	1.9	N/A	173
92	SNS Reaal	Netherlands	IAS/IFRS	169	5.0	N/A	169
93	Banco Popolare	Italy	IAS/IFRS	168	1.0	N/A	168
94	UBI Banca	Italy	IAS/IFRS	168	3.4	N/A	168
95	Macquarie Group	Australia	IAS/IFRS	164	n.a	N/A	164
96	Allied Irish Banks plc	Ireland	IAS/IFRS	163	3.6	N/A	163
97	Fukuoka Financial Group	Japan	JP GAAP	161	n.a	N/A	161
98	Malayan Banking Berhad	Malaysia	MY GAAP	154	0.7	N/A	154
99	Bank of Yokohama	Japan	JP GAAP	152	n.a	N/A	152
100	American Express	United States	US GAAP	148	0.7	1.4	149